MĒKA MA ATUME.

MĀLYULĪTWE KIKAMBA.

MŌLETWE NA MUTAMBO LONDONO

KWA

BRITISH AND FOREIGN BIBLE SOCIETY,

MWAKA WA VWANA WAITU,

1904.

ACTS OF THE APOSTLES IN KAMBA.

MĒKA MA ATUME.

Kilungu tja kwandza.

1 NGEWA ya kwandza, Tēovilo, ninōlile ōnz̬e,
2 Yetsu wāmbie kwika na kutsomes̬ya, mu-
vaka ula mus̬en̬a wōtsiwe yulu, āmina kwamu-
3 lila kwa Tjuu mus̬eu atume, ala wanuvie : ala
wayonitsye ē s̬āyu, kun̬amaa kwāke kwas̬ela,
na mōvano mēngi, atjoneka nimo matuku
myongw'ēna na kunēna maundu m'ōtsumbi wa
4 Mulungu. Na akīkala vamwe namo, āmāmu-
lila, matikatanitsye na Yelutsalēme, indi kwe-
telela mbąs̬a y'ēs̬e, ila mwēw̬ie nākwa (ātsy'ōu) ;
5 undu Yoane ēkia·mandzi, indi iṅwi mukēkiwa
Tjuu mus̬eu, kuuma indino matuku matavitīte
mēngi.
6 Tiwo ala makomanīte, māmukūlya, matja-
tsya : Vwana, ivinda-yu nukūkililya ingi
7 Itsaēle utsumbi ? Āmēa : Tiwo wēn̬u ku-
man̬a mavinda kana tsyas̬i, ila Is̬e watw̬ie
8 n'ōnene wāke mwēne, indi mukanengwe vin̬a,
Tjuu mus̬eu akimutūla, na mukatwika ngutsi
tsyākwa Yelutsalēme na Yutaia wonz̬e na
9 Tsamalia na muvaka kitulu tja-nz̬i. Na anē-
n'ōu—atsu makitsitsya—ōkilywa yulu, n'ētu

10 yamwotsa mēşoni kwō. Na makīşwa makiñe-
lela yulu ituni, nāke akişi,—na tsitsya: andu
ēli matjungama kwō, mēvwikīte ngua ndzau,
11 namo mātsya: Aume ma Kalilaia, mūnga-
māta, mukitsitsya ituni? Yetsu uu, ula
wōtswa kwēņu yulu ituni, akauka, t'ōndu
12 mwamwona, akişi ituni. Tiwo mātsyoka
Yelutsalēme, makişēa kīmani, kītawa, tja
mauta', kila kī vakuvi na Yelutsalēme, mwendo
wa tsavato.
13 Na mālika, mālitsilila ņumba yulu, vala
mātindaa, Vetelo na Yoane na Yakovo na
Andelea, Vilivo na Toma, Valatolomaio na
Mataio, Yakovo wa Alavaio na Tsimono Tse-
14 lote na Yuta wa Yakovo. Atsu ōnze māi
makīkala makivoya Mulungu na ngoo imwe
vamwe na aka na Malia, iña Yetsu, na anaiña
māke.
15 Na matuku aa Vetelo ōkila kati wa ānaişe,
ātsya (mōmbanīte vamwe andu ta yana na
16 myongw'ēli): Aume, ānātsa, kwai tjaşini,
mwolo uvike, ula Tjuu muşeu kwa kañwa wa
Taviti wamunēnee Yuta, ula wamatongoitsye,
17 ala makwatie Yetsu; undu wai atalītwe naitu
18 na anengwe uşukumi uu. Utsu āuwa mūnda
n'ētuvi y'ōşuku, na ākulumana, ātembuka kati
19 na maa māke ōnze mētika. Na kwakomanwa
kw'ōnze, ala mātuie Yelutsalēme, ona mūnda
uya kwitwa kişyomo tjō Akeletama, niwo
20 mūnda wa nzakame. Undu vōlētwe walakani
wa mbaşi: Utui wāke ukatwike yandzo na
vatikatue mundu vau, na, Wia wāke akōtse
21 ungi. Kw'ōndu uu ni tjaşini umwe wa andu,
ala matambukīte naitu matuku ōnze, ala

22 Vwana Yetsu walikile na wauma kwitu, kuuma
yikia ya mandzi ya Yoane muvaka ula muşeņa
wōtsiwe kwitu,—umwe wa atsu atwike ngutsi
23 y'ōtsyukji wāke vamwe naitu. Na māunga-
mya ēli: Yotsēve, wētawa Valatsava, ula
24 watwiwe tsyitwa ingi Yutsito, na Matia. Na
makivoya Mulungu mātsya: Wę Vwana, mu-
maņa ngoo tsya ōnze, wonye umwe w'ātsu
25 ēli, ul'ōnuvie, akōtse vandu v'ōşukumi uu
n'ōtume, vala Yuta waumalile, kuşi va-
26 ndu vāke mwēne. Māmēkitsya mbuu; mbuu
tsyaşa Matia; nāke ēkiwa kw'ātume ikumi
n'ōmwe.

Kilungu tja kēli.

1 Na wavika muşeņa wa Vendekote, ōnze
2 māi makolanīte na ngoo imwe. Na kwauka
imwe kiūmo, tjumīte ituni, ta tja kivungji,
kivungīte, na tjautsutsya ņumba yonze, vala
3 mēkalīte. Na tsyōneka nimo nime, ikiņaliki-
lywa ta tsya mwakji na tsyēkalila kula mundu
4 wō; na māutsua ōnze Tjuu muşeu na māndza
kunēna na nime ingi, t'ōndu Tjuu wamanenge
kunēna.
5 Na māi makīkala Yelutsalēme Ayuti, andu
makiīte Mulungu, ma kula mbai, tsyi işeo wa
6 kitutu. Na ula watsya wauka, nguşu yako-
mana na mātelema, undu kula mundu ēwa,
7 makinēna kişyomo tjāke. Mātwika-nda na
māmaka, matjatsya: Andu atsu ōnze, mēku-
8 nēna, ti Akalilaia? Naitu tīwāta: kula
mundu kişyomo kjitu'tjēne, tatsyaiwe natjo?
9 Avalatia na Ametia na Elami na ala tikwikala
Metsovotamia, Yutaia na Kavatokia, Vondo

10 na Atsia, Vilikia na Vambilia, Aikivito na
ngaliko tsya Livia, ula wa Kilene, na Aloma
11 aeni, Ayuti na avikili mō, Akeleta na Alavu,
nitikwiw̱a, makinēna na nime tsītu maundu
12 manene ma Mulungu. Mātwika-nda ōnz̭e
na mātsānitsywa, makīana: Undu-uu nāta?
13 Indi angi makitsea mātsya: Mautsuīte mu-
vinyo.
14 Indi Vetelo ōkila n'āla ikumi n'ōmwe,
ātūlya watsya wāke na āmēa: Aume Ayuti
nēṋu iṅw'onz̭e, mutuie Yelutsalēme, undu uu
ukamaṋike kwēṋu na is̭ikitsyai ndeto tsyākwa.
15 Undu atsu matitōnēte, t'ōndu mukwatsya:
16 undu̱ niw̱o tsaa katatu wa mus̭eṋa; indi nikwo
17 kula kuuēnētwe kwa muṋavi Yoele: Na
kukatwika matuku ma muminukilyo—nuku-
nēna Mulungu—ngamitulula ṋama yonz̭e tja
Tjuu tjākwa, na ivitsi tsyēṋu na ēetu mēṋu
makā̭s̭a maundu na ānake mēṋu makōna mōna,
18 na atumia mēṋu makaōta ndōto, na atumwa
mākwa aume na aka ngamatululila tja Tjuu
19 tjākwa matuku atsu, na makā̭s̭a maundu. Na
nganenge tsyama kitutuni yulu na mōvano kū-
nz̭i is̭eo: nz̭akame na mwakji na itw̱i tsya
20 tsyukji; tsyua ikālyuka kivindu na mwei
ukālyuka nz̭akame, mus̭eṋa munene wa Vwana,
21 ula mutana, ndunāmba kūka. Na kukatwika,
kula mundu, akītia tsyitwa ya Vwana, akō-
koka!
22 Aume ma Itsaēle, is̭ikitsyai ndeto itsu.
Yetsu Munatsalēte, mundu, wōnitsywe ni
Mulungu kwēṋu kwa maviṋa na tsyama na
mōvano, ala Mulungu wēkjie kwāke kati
23 wēṋu, t'ōndu mwitsi ēne, utsu, waumitsywe

kwa ndzama, itwītwe ni Mulungu na kwa
kumaṋa kwāke mbē, ińwi mwamwambie muke-
lanyoni kwa ndzaa ya atamaṋi na mwamūaa,
24 utsu Mulungu āmutsyutja, akitung'ōtsungu
wa kikwu; undu kutiatoṋeka, nāke akwatwe
25 nitjo. Undu Taviti nukumunēnea: Nonaa
Vwana mbē wākwa kula matuku ōnẓe; undu
26 ē kū kwaume kwākwa, ndikaṣingiṣange. Kw'ō-
ndu uu ngoo yākwa yatsalika na wime wākwa
watsīlila; indi na ṋama yākwa ikakoma na
27 mutaliṣyo. Undu ndukatia ṣāyu wākwa aimu-
ni na ndukamuletja muṣeu wāku, ōne wou.
28 Nuambonya ndzia tsya ṣāyu, ukambutsutsya
utanu uṣyuni kwāku.
29 Aume, ānātsa, ningutsomoa kunēna nēṋu
ṅa: ona muumāndu Taviti akwīte na aṣikwa
na mbīa yāke nikwoī kwitu muvaka muṣeṋa
30 uu. Indi akīṣwa āi munavi na akimaṋa, kana
Mulungu āmukilīle muma: akamwikalilya
kitumbi tjāke mundu wa kitsyao tja kiṋuṋu
31 tjāke, akitsitsya mbē, ānēnea utsyukji wa
Kilitsito, kana ndātiwa aimuni na ṋama yāke
32 ndiaona wou. Utsu Yetsu Mulungu āmutsyu-
kitsye, naitu iṣy'onẓe ti ngutsi tsy'ōnd'uu.
33 Nāke ātūlywa kwoko kwaume kwa Mulungu
na ānengwe ni Iṣe mbąṣa ya Tjuu muṣeu,
34 ātulula uu, ula mukwona na kwiwa. Undu
Taviti ndālitsa ituni, indi nāke mwēne nukwa-
tsya: Vwana āmwia Vwana wākwa: Ikala-
35 nẓi kwoko kwaume kwākwa, muvaka niye
36 amaiṣa māku kīlīlo tja mau māku. N'ōu
ṋumba yonẓe ya Itsaēle imaṋe niwo: Mulungu
āmwikīte Yetsu uu, ińwi mwamwambie, Vwa-
37 na na Kilitsito. Indi mēwa, mākwatwa ngoo,

māmwia Vetelo na atume al'āngi: Tikēkāta,
38 aume, ānātsa? Indi Vetelo āmēa: Alyu-
lai ngoo, na kula mundu wēṋu ēkiwe mandzi
kwa tsyitwa ya Yetsu Kilitsito kwa yekea
ya mawas̭e mēṋu, na mukanengwe inenge ya
39 Tjuu mus̭eu. Undu mbḁs̭a niyo yēṋu na ya
tsyana tsyēṋu na ya ōnz̭e, ala mē kwatsa, ōnz̭e,
40 ala ukamēta Vwana Mulungu waitu. Ne na
ndeto ingi tsīngi ānenge ukutsi na āmakā-
nya, atjatsya: Yokolei mbaini ino ya kilalu.
41 Ala mētikila ndeto yāke, mēkiwa mandzi na
mōngelwa mus̭eṋa uu andu ta ngili itatu.
42 Na māi makitindia kitsomo tja atume na
43 ūtsani, utulo wa mukae na mboya. Indi
kula mundu ākwatwa ni vw̱ia; na tsyama
44 tsīngi na mōvano mēkika n'atume. Indi ōnz̭e
ala maīkiīte, māi na ngoo imwe na itsamu
45 tsya mundu tsyai tsya ōnz̭e; na makità mali
na miiyo yoo na makiàa ōnz̭e, t'ōndu mundu
46 wai na vata. Na kula mus̭eṋa makitinda
ṋumba nz̭eu na ngoo imwe, makitula mukae
ṋumba na ṋumba, māya kandu, makitana
47 ngoo, matē mitīko, makimutāia Mulungu na
matjailwa n'andu ōnz̭e. Indi Vwana ōngela
kwō, ala mōkoka, mus̭eṋa na mus̭eṋa.

Kilungu tja katatu.

1 Indi Vetelo na Yoane māmbatia ṋumba
2 nz̭eu tsaa kenda, tsaa wa mboya, na mundu
us̭w̱īte kuuma ivu y'ēńa, āetwe; māmwikalilya-
nz̭i kula mus̭eṋa mwomoni wa ṋumba nz̭eu,
wētawa ula mutseo, avoye mas̭embo kw'āla
3 malika ṋumba nz̭eu. Utsu āmōna Vetelo

na Yoane, makimanz̬a kulika n̬umba nz̬eu,
4 āmavoya mas̬embo. Indi Vetelo āmutsi-
tsya vamwe na Yoane, ātsya: Ututsitsye!
5 Nāke āmańelelá, atjatsya: akanengwe kīndu
6 nimo. Indi Vetelo ātsya: Ves̬a na s̬āvu
ndinaw̱o, indi kila ninatjo, ningukunenge:
kwa tsyitwa ya Yetsu Kilitsito Munatsalēte,
7 tambuka! Na āmukwata kwoko kwaume,
āmulungalya. Imwe n̬ai tsyāke na malen̬u
8 mākita vin̬a, na akitulila āungama na ātambu-
ka na ālika vamwe namo n̬umba nz̬eu, akita-
mbuka na akitulilānga na akitāia Mulungu.
9 Na andu ōnz̬e māmwona akitambuka na aki-
10 tāia Mulungu, māmuman̬a: ni utsu, ula
wēkalaa mwomoni mutseo wa n̬umba nz̬eu,
akivoya mas̬embo; na māutsua vw̱ia na
11 mumako kw'ōl'ōndu, ukitie. Na akikwata
Vetelo na Yoane, andu ōnz̬e mēkalatīte
mōmbana kwō mutsengoni, wētawa wa Tso-
12 lomo, na mātelema. Indi Vetelo ōna, āmēa
andu: Aume ma Itsaēle, mwimakia-ki undu-
uu? kana mwitutsyaitsya-ki, te is̬yi na vin̬a
witu kana n'ōs̬eu witu ēne tīkīte, utsu
13 atambuke? Mulungu wa Avalama na wa
Itsāka na wa Yakovo, Mulungu wa ais̬e maitu
āmutanavya mutumwa wāke Yetsu, ula íńwi
mwamuumitsye na mwamulēa kwa Vilato, ula
14 watw̱ie undu wa kumuletja; indi íńwi mwa-
mulēile ula mus̬eu na muw̱o, na mwāvoya,
15 mus̬aitsywe mūāni; indi mwāmuaa mutongoi
wa s̬āyu, ula Mulungu wamutsyukitsye akwu-
16 ni; naitu ti ngutsi tsy'ōnd'uu. Na kwa
mwīkīo wa tsyitwa yāke,—tsyitwa yāke ya-
muuenge vin̬a utsu, ula mukumwona na

kumumaṋa, na mwīkīo, ula kwāke, wamutungia
17 maleṋu māke mavoo kati wēṋu ińw'onz̭e. Na
indino, ānātsa, nītsi, kana mwēkjie undu uu
18 kw'ōtamaṋa, ta anene mēṋu; indi Mulungu
āvitj'ōu, ul'ōndu watavanītye mbē kwa kańwa
wa anavi ōnz̭e, kana Kilitsito wāke akaṋamaa.
19 Kw'ōndu uu ililai na alyulai ngoo, mawas̭e
mēṋu matitiwe, kenda mauke matuku m'ōlau-
20 kji us̭yuni wa Vwana, na atume Kilitsito
21 Yetsu, ula mutsovētsywe; nāke ndē ngalali
kwotswa ni itu muvaka matuku makauke ma
kuvikitsya tsyonz̭e, Mulungu wanēnie kuuma
22 tene kwa kańwa wa anavi māke as̭eu. Motse
ātsya: Vwana Mulungu akamwamukitsya mu-
navi kwa anais̭e mēṋu, tākwa; utsu muka-
23 mwis̭ikitsyei, il'ōkamutavya tsyonz̭e; indi ku-
katwika, kula mundu, utēs̭ikitsya munavi uu,
24 ōtsywe anduni māke. Indi na anavi ōnz̭e
kuuma Tsamuele na ala ma myaka, yavikilīte,
ōnz̭e, ala manēnie, mātavanya na matuku aa.
25 Ińwi mwi āna ma anavi na ma mwikianio,
Mulungu watw̱ie n'āis̭e maitu, akimwia Ava-
lama: Na kwa kitsyao tjāku mbai tsyonz̭e
26 tsya-nz̭i ikās̭imwa. Mulungu akimutsyutja
mutumwa wāke Yetsu, āmutuma kwēṋu kwa-
ndza, akamwas̭ime kwa kumwalyulila kula
mundu kwa mōs̭uku mēṋu.

Kilungu tja kana.

1 Indi makinēna n'āndu, māmētsia akoani na
2 valotsi wa ṋumba nz̭eu na Atsatukaio, matsi-
kītwe, undu mātsomes̭ya andu na kutavanya
3 kwa Yetsu utsyukji wa akwu. Na māmakwata

na mēkia tjumbani, kutje; undu kwatuka.
4 Indi ēngi, ala mēwa ndeto, mālika kwīkīa;
na mutalo wa andu watwika ta ngili itano.
5 Indi kwatwika museṇ'ōngi anene mō na atu-
6 mia na ōli mākomana Yelutsalēme, na Ana,
mukoani munene, na Kaiava na Yoane na
Aleketsandelo na kula andu ma mbai ya
7 mukoani munene; na māmaungamya kati,
mākulya: Kwa viṇa mwau kana kwa tsyitwa
8 yau munēkjie uu? Tiwo Vetelo, ūtsuīte
Tjuu museu, āmēa: Anene ma andu na
9 atumia, tikīswa tikitsililwa umunzi kw'ōndu
utseo, tinēkjie mundu mwondzu, utsu ōkolētwe
10 kwau: kukomanwe kwēṇu iṅw'onze na kwa
andu ōnze ma Itsaēle, kana kwa tsyitwa ya
Yetsu Kilitsito Munatsalēte, iṅwi mwamwa-
mbie, Mulungu wamutsyutja akwuni—kw'ōtsu
mundu uu nūngamīte kati wēṇu ē muvou.
11 Utsu niyo ivia; il'ēlekētwe-iseka n'iṅwi, ākji,
12 ila yatwika ivia y'ōvià; na kutingwa wokoli
kw'ōngi, undu na kutingwa tsyitwa ingi iseo
wa kitutu, andu manengētwe, ila tiokoke niyo.
13 Indi makitsitsya ukumbau wa Vetelo na
Yoane, na māmaṇa, kana mē andu, matatso-
mēte, na ni ma mana, māmaka; māmamaṇa,
14 kana māi vamwe na Yetsu. Na matjona ula
mundu, uvoitsywe, ūngji vamwe namo, matiai
15 na ndeto ya kutsungia. Indi māmula, mau-
male-ndza ndzamani, mānēnanya ndzama,
16 matjatsya: Tikēkāta na andu atsu? Uvano
wa-ṅa nunēkikjie nimo, undu uu numaṇikīte
kwa ōnze, ala mātuie Yelutsalēme, na tititona
17 kukalalya. Indi utikatinie kukomanwa andu-
ni, tikamatelemye, matikanēne ingi kwa

18 tsyitwa ii na mundu wonẓe. Na māmēta na
māmāmulila, maeke vyu kunēna kana kutso-
19 meṣya kwa tsyitwa ya Yetsu. Indi Vetelo na
Yoane makitsungia, māmēa: Kana ni kala-
kala mbē wa Mulungu kumwiṣikitsya inwi,
20 kutē Mulungu, vinditsyai: undu tititsomoa
21 kutanēna, ila tōnie na kwiwa. Namo māma-
telemya, māmaletja kw'ōndu wa andu, makilēa
kwona undu wa kumakuna; undu ōnẓe mā-
22 mutāia Mulungu kw'ōndu, wikikīte. Undu
mundu, wikītwe uvano uu wa kuvotsya, wai
23 na myaka kuvituka myongw'ēna. Māṣatsywa,
māṣi kw'āndu mō na māmatavya, ila akoani
24 anene na atumia mamatavitsye. Namo mēwa,
mātūlya watsya na ngoo imwe kwa Mulungu
na mātsya: Vwana, ula watsovitsye itu na-
25 nẓi n'ōkanga na tsyonẓe, tsyi vau nẓini; ula
wanēnie kwa Tjuu muṣeu na kanwa w'ēṣe
waitu Taviti, mutumwa wāku: Amaiṣa mē-
kulondza-ki n'āndu mēkutwa kila kitāilīte,
26 kwaki? Matsumbi ma-nẓi mōneka na āmuli
mākomana, mamūkilile Vwana na Kilitsito
27 wāke. Undu makomanīte nowo mutsyi uu,
matjukilila mutumwa wāku Yetsu, ula wamu-
vakjie, Elote na Vondio Vilato vamwe na
28 amaiṣa na mbai tsya Itsaēle, mēke, ila kwoko
kwāku na ndzama yāku yatwīte mbē, tsyikike.
29 Na indino, Vwana, utsitsye matelemya mō,
n'ōkamanenge atumwa māku, manēne ndeto
30 yāku n'ōkumbau wonẓe, ukitambautja kwoko
kwa kuvotsya, na mōvano na tsyama tsyikike
kwa tsyitwa ya mutumwa wāku muṣeu
31 Yetsu. Na māmina kuvoya, vandu, vala
mōmbanīte, vātetema, na māutsua ōnẓe

Tjuu muşeu na mānēna ndeto ya Mulungu
n'ōkumbau.
32 Indi nguşu y'āla maīkīite, māi ngoo
imwe ra şāyu umwe; na vatiai mundu,
wētaa kīndu tja mali yāke ni kīndu tjāke
33 mwēne, indi tsyonẓe tsyai tsya andu ōnẓe. Na
atume mānenge ukutsi w'ōtsyukji wa Vwana
Yetsu na viņa munene; na tei munene wai
34 namo ōnẓe. Na kutiai ndja kwō; undu ōnẓe
ala ēne myunda kana ņumba māitȧ, māete
35 maşoa ma itsamu, ila matėe na mēkia-nẓi
mauni ma atume; na kula mundu āȧiwa,
36 t'ōndu wai na vata. Na Yotsēve, wētawa ni
atume Valanava (undu uu wa-şyomwa niẉo:
mwana wa mukjiakitsyo) Mulevi, kwa kutsya-
37 wa Mukīvilo, ātȧ mūnda, wai nāke, ēte ila
ilovia na ēkia mauni ma atume.

Kilungu tja katano.

1 Indi mundu mūme umwe, tsyitwa yāke Ana-
2 nia na Tsavila mukāke, ātȧ mūnda wāke, ēvişia
kilungu tja şoa waẉo; na mukāke āi akimaņa,
3 na āete kilungu, ēkia mauni ma atume. Indi
Vetelo ātsya: Anania, kwaki Tsatana nuutsu-
itsye ngoo yāku, ukakenge Tjuu muşeu na
4 kwivişia tja şoa wa mūnda? Kutiai kwāku
kwikala naẉo, ukīşwa unai naẉo, na watėwa,
wai viņani kwāku? Ni tjau nunēkiye ngōni
kwaku, kwik'ōu? Ndunēkenga andu, indi
5 Mulungu. Indi Anania akīẉa ndeto itsu,
akivaluka, ātila ngoo. Na ōnẓe makīẉa,
6 mākwatwa ni vẉia munene. Indi ānake
mōkila, māmukunikilya na māmuumalya,

7 māmuşika. Na matsaa atatu māvita, mu-
kāke, ul'ōtēnāmba kumaņa, ul'ōndu utwi-
8 kjie, ālika. Indi Vetelo āmwia: Undavye,
nimunaumitsye mūnda kwa şoa una n'ōna?
9 Na ātsya: Ii, kwa şoa uu. Indi Vetelo
āmwia: Ni tjau, munaikianiye, kwelya Tjuu
tja Mulungu? Tsitsya, mau m'āndu, mamu-
şikjie mūmāku, mē vau mwomoni, makakukwa
10 ndza. Nāke imwe āvaluka mauni kwāke na
ātila ngoo. Indi ānake mālika, māmwona:
ē mukwu, na māmukwa-ndza, māmuşika kwa
11 mūmāke. N'ōvai wonẓe wakwatwa ni vwia
munene na ōnẓe, ala mēwa maundu atsu.
12 Indi kwēkika mōvano na tsyama tsīngi kwa
ndzaa tsya atume anduni; na māi ōnẓe na
13 ngoo imwe mutsengoni wa Tsolomo, indi angi
ōnẓe nongo umwe watata kuvotana namo, indi
14 andu māmatāia muno. Indi al'āndu, maīkīite
Vwana, māingiva, nguşu tsya aume n'āka,
15 ona ndziani māumalya awau na māmama-
mililya itandani na mawāni, kenda Vetelo,
atjuka tjuu tjāke kīkie amwe mō mūńini.
16 Indi kwakomana na nguşu tsy'āndu ma mitsyi,
ila yai kū utē wa Yelutsalēme, makikwa awau
n'āla maņamaīte mbevo ndzunu, namo ōnẓe
māvoa.
17 Indi mukoani munene ōkila na andu ōnẓe
māke, nimo m'ōtani wa Atsatukaio, māutsua
18 kiwiu, na mākwata atume na māmēkia tjumba-
19 ni tja ngaşu. Indi mulaika wa Vwana n'ōtuku
āvingua myomo ya tjumba, āmaumalya, ātsya:
20 Şini na mwāungama, mukamatavye andu
ōnẓe ņumba nẓeu ndeto tsyonẓe tsya şāyu uu.
21 Indi mēwa, mālika ņumba nẓeu, kioko kukitja

na mātsomeşya. Indi mukoani munene āuka
na andu māke, māmēta ndzama na utumia
wonze wa āna ma Itsaēle; na mātuma tjumbani,
22 maetwe. Indi aşukumi māvika, matiamōna
23 tjumbani, indi mātsyoka, mātavanya, matja-
tsya: Nitonie tjumba kivinge netsa na aiī
maungji myomoni; indi tāvingua, titinōna
24 mundu numba. Indi valotsi wa numba nzeu
na akoani anene mēwa ndeto itsu, mātsanitsywa
ni maundu atsu, makililikana: undu uu uka-
25 twikāta? Indi āuka mundu, āmatavya:
Tsitsya, al'āndu munēkiye tjumbani, mē vau
numba nzeu maungji na mēkutsomeşya andu.
26 Tiwo valotsi āşi na aşukumi, amaete, ti na
vina; undu mākia andu, matikēkwe mavia;
27 na māmaete, māmaungamya kati wa ndzama.
28 Na mukoani munene āmakūlya, atjatsya:
Kwamula nitimwamulīle, mutikatsomeşye kwa
tsyitwa ii, na tsitsya, muutsuītye Yelutsa-
lēme kitsomo tjēnu na mukumanza kwete
29 nzakame ya mundu uu, kula tī. Indi Vetelo
ātsungia na atume, mātsya: Kutii ngalali ni
30 kumwişikitsya Mulungu, kutē andu. Mulungu
w'āişe maitu nuamutsyukitsye Yetsu, ula iṅwi
31 mwamūaie, mukimwamba mutini. Utsu
Mulungu āmutūlya kwoko kwaume kwāke
mutongoi na mwokoli, akanenge Itsaēle mwa-
32 lyulo wa ngoo na yekea ya mawaşe. Naitu tī
ngutsi tsya ndeto itsu na Tjuu, ula muşeu,
Mulungu umanengēte, ala mēkumwişikitsya.
33 Namo mēwa, mākwatwa ni ndzika, māmanza
34 kumōaa. Indi mundu umwe ōkila ndzamani,
Muvalitsaio, tsyitwa yāke Kamaliēle, mutso-
meşī wa mwamulo, utaiītwe ni andu ōnze,

35 āmula, andu maumalywe undu utiti, n'āmēa:
Aume ma Itsaēle, mwitsitsyei andu atsu,
36 ul'ōndu mukwenda kwika. Undu matuku aa
matinavika, Teuta ōkila, atjatsya: niñe mundu
munene! Māmuvikila andu ta māna ana;
ōawa na ōnẓe, ala mamwīkīīte, māvaşukanywa
37 na māşela. Itina wāke ōkila Yuta Mukali-
laia matuku ma kutala, na ōkililya andu ēngi,
matongoitsywe niwė; n'ōya ōa na ōnẓe, ala
38 mamwīkīīte, māvaşukanywa. Na indiuo ningu-
mutavya: ekanai na andu atsu, mukamaşatsyei.
Undu kukīşwa ndzama ii kana wia uu nukuuma
39 anduni, nōkwanangika; indi ukīşwa nukuuma
Mulunguni, mutitsomoa kwananga; mutikō-
40 neke mutjukita na Mulungu. Indi māmwi-
şikitsya na māmēta atume, māmavūla na
māmāmulila, matikanēne kwa tsyitwa ya
41 Yetsu na māmaletja. Tiwo māumala ndza-
mani makitana ngoo, undu maşyanie kukunwa
42 kw'ōndu w'ẹla tsyitwa; na matiaeka makitso-
meşya kula muşeņa ņumba nẓeu na ņumba na
ņumba na makitavanya uvoo mutseo wa
Kilitsito Yetsu.

Kilungu tja şandatu.

1 Indi matuku aa, avikili makiingiva, kwatwika
mununungilyo wa Aelene undu wa Aevelaio,
undu aka ndiwa mō māvitwa kwa kuşimiwa
2 tjakuya kwa kula muşeņa. Indi ala ikumi na
ēli māmēta nguşu ya avikili, mātsya: Kuti-
ailīte, işyi tieke ndeto ya Mulungu, tişukume
3 tjakuyani. Nuvai indi kati wēņu, ānātsa,
andu mwondza, mē na nguma ndzeo, mautsuīte

Tjuu na wui, ala tikamaiye undu wa vata uu.
4 Indi is͓yi tikatinda mboya n'ōs͓ukumi wa
5 ndeto. Na ndeto tsyāila ngus͓u yonz͓e, na
mānuva Tsevano, mundu ūtsuīte mwīkīo na
Tjuu mus͓eu, na Vilivo na Volokolo na Nika-
nola na Timono na Valamena na Nikolao,
6 muvikili wa Ayuti, Mwandiokia. Māmau-
ngamya atsu tūtsyani wa atume na māvoya
7 Mulungu, māmēkia mōko. Na ndeto ya
Mulungu yakomanwa, na mutalo wa avikili kū
Yelutsalēme waingiva muno. Na ngus͓u nene
ya akoani yētikila mwīkīo.
8 Indi Tsevano, ūtsuīte tei na vin͓a, ēka tsyama
9 na mōvano manene anduni. Indi mōkila amwe
ma tsinakoke, wētawa wa Liveletino na wa
Kilene na wa Aleketsandelia na ula wa
Kilikia na Atsia, makitetanya na Tsevano,
10 na matiaton͓a kutungia wui na Tjuu, kila
11 wanēnie. Tiwo mōkilya andu, matjatsya:
Nitinēw̱ie akinēnea ndeto tsy'ōńendu Motse
12 na Mulungu. Mātinanya andu na atumia na
ōli; na māmukungia, māmukwata na māmwete
13 ndzamani; na māungamya ngutsi tsy'ōvungu,
matjatsya: Mundu uu ndēkunoa, akinēnea
ndeto nz͓uku vandu vā vas͓eu na mwamulo.
14 Undu tinēw̱ie akinēna: Yetsu Munatsalēte uu
akatula vandu vā na akālyula tsyis͓io, tine-
15 ngētwe ni Motse. Na māmuńelela ōnz͓e, ala
mēkalīte ndzamani, mēs͓ia: us͓yu wāke ni
t'os͓yu wa mulaika.

Kilungu tja mwondza.

1 Indi mukoani munene ātsya: Maundu atsu
2 nimo aa? Nāke ēa: Aume, ānātsa na mātsa,
işikitsyei. Mulungu w'ōtana ōnekjie ni işe wa-
itu Avalama, akīşwa āi Metsovotamia, ndana-
3 vika kwikala Alāna, na āmwia: Umala nẓi
4 yāku na mbai yāku na şi nẓi, ngakwonya. Tiwo
āumaluka nẓi ya Akalataia, ēkala Alāna. Na
işe wāke ākwa, āmuşamya nẓi ii, ila indino mu-
5 kutua; na ndāmunenge wāi kū, nongo vandu
v'ōn̂ai umwe; na āmwąsia, akamunenge nẓi
ii, atwike mwēne-yo wė na kitsyao tjāke itina
6 wāke, akīşwa ndāi na kāna. Indi Mulungu
ātsy'ōu: Kitsyao tjāku kikēkala nẓi ngeni na
makakīka ngombo na makakīka nai myaka
7 māna ana. Na andu, ala makamaşukuma, nga-
matsilila,—Mulungu ēa—na maundu atsu mā-
şela, makaumala na makanẓukuma vandu vā.
8 N'āmunenge mwikianio wa waike; n'ōu ātsyaa
Itsāka n'āmwaika muşen̂a wa n̂an̂a, na Itsāka
ātsyaa Yakovo, na Yakovo ātsyaa aumāndu
9 ikumi na ēli. Na aumāndu mēw̱ia ndzika
Yotsēve na māmutá, āşi Aikivito; na Mulungu
10 āi nāke na āmwokolela mōn̂amai māke ōnẓe
n'āmunenge tei na kiman̂i mbē wa Valao,
tsumbi wa Aikivito; nāke āmwiya mwamuli
11 wa Aikivito na n̂umba yāke yonẓe. Indi ndzaa
yauka nẓi yonẓe ya Aikivito na Kanaana na
vata mwingi, na aişe maitu matiaona kandu.
12 Indi Yakovo ēw̱a: itsyo tsyi vau Aikivito, na
13 ātuma aişe maitu ya kwandza. Na ya kēli
Yotsēve āman̂ika ni ānaişe māke na mbai ya
14 Yotsēve yaman̂ika ni Valao. Indi Yotsēve

ātuma, āmwita Yakovo, iṣe wāke na mbai yāke
15 yonẕe, andu myongo mwondza na atano. Na
Yakovo āṣēa Aikivito; na ākwa mwēne na
16 aiṣe maitu, na māetwe Tsikēme na māṣikwa
mbīani, ila Avalama wauwie kwa āna ma Emolo
17 Tsikēme na ṣoa wa veṣa. Indi tjaṣi tja
mbaṣa, Mulungu wamwaṣiye Avalama, kikiṣe-
ngelela, andu māingiva na mākomanwa Aiki-
18 vito, muvaka ōkila tsumbi ungi kū Aikivito,
19 ul'ōtamumana Yotsēve. Utsu ākenga mbai
yaitu na ākindilila aiṣe maitu, mētje iṣeka
20 twana tutsanga twō, tutikēkale ṣāyu. Matuku
aa Motse ātsyawa na āmwaila Mulungu; āewa
21 myei itatu numba y'ēṣe: indi ēkw'ēṣeka,
mwītu wa Valao āmutwaa na āmwea ta mwana
22 wāke mwēne. Na Motse ātsomeṣywa kimani
tjonẕe tja Aikivito, indi āi na vina kwa ndeto
23 tsyāke na mawia māke. Na āvitja myaka
yāke myongw'ēna, kwalika ngōni kwāke
24 kutsitsya ānaiṣe māke, āna ma Itsaēle. Na
atjona umwe akinamatsywa, āmutsētsea, āmu-
kulanilya, ula wanamaie, akimūaa Mwaiki-
25 vito. Indi ātsya: ānaiṣe makamana, Mulu-
ngu nukumanenge wokoli kwa mōko māke,
26 namo matiamana. Na muṣen'ōngi ōneka
kwō, makitetanya, na āmaumbanya kw'ōvoo,
atjatsya: Andu, mwi ānaiṣe, mukwikana nai
27 niki? Indi ul'ōkumwika nai mutui wāke,
āmutindika, atjatsya: Nuu, ul'ōnakwīye mwa-
28 muli na ndzili yaitu? Ndumanẕa kumbuaa,
29 t'ōndu unamūaie io ula Mwaikivito? Indi
Motse ākia kwa ndeto ii n'ātwika mutua-
30 nẕi ya Mitiana, vala watsyaie āna ēli. Na
myaka myongw'ēna yavita, mulaika ōneka

niwė us̭eini wa kīma tja Tsinai mwakjini
31 w'ēkus̭u, yakanīte. Indi Motse ōna, āmakia
woni. Indi akis̭engelela, atsitsye, kwatwika
32 watsya wa Vwana: Niṅe Mulungu w'āis̭e
māku, Mulungu wa Avalama na wa Itsāka
na wa Yakovo. Indi Motse ātelema na ndā-
33 tata kukunikila. Indi Vwana āmwia: Umya
tsyatu tsya mau māku, undu vandu, vala
34 ūngamīte, ni-nz̭i nz̭eu. Nonēte uṋamai wa
andu mākwa kū Aikivito na nēwa kiio tjō
na nas̭ēa kumōkola. Na indino uka, ningu-
35 kutuma Aikivito. Utsu Motse, ula māmu-
lēile, matjatsya: Nuu, ul'ōnakwīye mwa-
muli na ndzili yaitu? utsu Mulungu āmu-
tuma mwamuli na mukomboli kwa ndzaa
36 ya mulaika, wōnekjie niwė ikus̭uni. Utsu
āmaumalya, ēka tsyama na mōvano kū Aiki-
vito n'ōkangani mutune na us̭eini myaka
37 myongw'ēna. Uu niwė ula Motse, wāmata-
vitsye āna ma Itsaēle: Mulungu akamwa-
mukitsya munavi kwa ānais̭e mēṋu, tākwa.
38 Uu niwė, ula wāi uvaini kū us̭eini vamwe
na mulaika, wanēnie nāke kīmani tja Tsinai,
na ais̭e maitu; ula wanengjiwe nz̭imo, tsyi na
39 s̭āyu, atunenge is̭yi; ula ais̭e maitu matiendaa
kumwis̭ikitsya, indi māmutindika na mātsyoka
40 ngōni kwō Aikivito, māmwia Alono: Utu-
tsovetsye milungu, ila ikatutongoitsya; undu
Motse uu, ula watuumalilye nz̭i ya Aiki-
41 vito, tityitsi, kila tjamukwatie. Na mātsovya
ndzau matuku aya na māete mas̭embo kwa
tsanamu na mātānia ngoo maundu ma mō-
42 ko mō. Indi Mulungu ālyuka na āmaletja,
mas̭ukume ngus̭u ya kitutu, t'ōndu wōlētwe

walakani wa anavi: Nimwandetee indi ṋamu
tsya kus̭indza na mas̭embo myaka myo-
43 ngw'ēna us̭eini, ṋumba ya Itsaēle? Na mwa-
kw̱īte yema ya Moloko na ndata ya mulungu
Lomova, matsanamu, ala mwēkjie, mumētsuve.
Nākwa ngamus̭amya kundu, kuvitīte Vavēle.
44 Yema y'ōkutsi kwāi kū kwa ais̭e maitu us̭e-
ini, t'ōndu ula wanēnie na Motse, wāmulile
45 kutsovya kwa ngelekanyo, ila wōnie; itsu ais̭e
maitu mānengwe na mālitja vamwe na Yotsua
kivalo tj'āmais̭a, ala Mulungu wāmalungilye
mbē wa ais̭e maitu, muvaka mavika matuku
46 ma Taviti, ula wōnie tei us̭yuni wa Mulungu
na āvoya, aone vandu va ṋumba ya Mulungu
47 wa Yakovo. Indi Tsolomo āmwakia ṋumba.
48 Indi ula wi yulu muno, ndētua ṋumba, itso-
vētywe ni mōko, t'ōndu munavi ukwatsya:
49 Kitutu ni kitumbi tjākwa na-nz̭i ni kīlīlo tja
mau mākwa. Mukambakia ṋumba myau?
— nukunēna Vwana — kana vandu vē-va va
50 kus̭umua nińe? Ti kwoko kwākwa, kwatsovi-
51 tsye tsyonz̭e? Mwi na ngjingo mbetu na
mutiaikītwe ngōni na matuni, ińwi mukumu-
ńendea Tjuu mus̭eu kula matuku ōnz̭e, ta ais̭e
52 mēṋu nēṋu. Munavi wi-va, ais̭e mēṋu matā-
mulundja? Na māmōaa, ala matavitsye mbē
uvoo wa tjas̭i tja mukalakala, ula ińwi mwa-
53 twika aumbuli na ōāni māke. Nīńwi, ala
mwētikilile mwamulo kwa mwiao wa alaika,
54 na mutiaika. Indi makīw̱a ndeto itsu mā-
kwatwa ni ndzika ngōni tsyō na māmukeke-
55 tanitsya mayo. Indi nāke, ūtsuīte Tjuu
mus̭eu, āńelela kitutu, ōna utana wa Mulungu
56 na Yetsu ūngji kwaume kwa Mulungu, na

ātsya: Tsitsya, ningwona kitutu kivingue
na Mwana wa mundu ūngji kwaume kwa
57 Mulungu. Indi māia na watsya munene,
mākunika matu mō na māmūkilila na ngoo
58 imwe, na māmwitja ndza wa mutsyi, māmwitja
mavia. Na ngutsi māiya-nz̭i ngua tsyō mauni
59 ma mwanake umwe, wētawa Tsaulo, na mā-
mwitja mavia Tsevano, akivoya Mulungu
n'ākinēna: Vwana, Yetsu, otsa tjuu tjākwa.
60 Indi ātulya-ndu, āia na watsya munene:
Vwana, ndukamatalile was̭e uu! Na ānēn'ōu,
ākoma.

Kilungu tja ṋaṋa.

1 Indi Tsaulo āilwa ni kūawa kwāke. Indi kwa-
twika mus̭eṋa uu mulundjo munene kw'ōvai
wa Yelutsalēme; na māvas̭ukana ivalo tsya
2 Yutaia na Tsamalia ōnz̭e, eka atume. Indi
andu, māi na mwīki, māmus̭ika Tsevano na
3 māmuiia muno. Indi Tsaulo ānanga uvai,
akilika ṋumba na ṋumba, ātwaa aume n'āka
4 na āmaumya, mēkiwe tjumbani. N'āla mava-
s̭ukanīte, mās̭i kwonz̭e, makitavanya uvoo
5 mutseo wa ndeto. Indi Vilivo ās̭ēa mutsyi wa
6 Tsamalia na āmatavya Kilitsito. Indi ngus̭u
tsyakwata ila inenētwe ni Vilivo na ngoo imwe,
makimwiw̭a na kwona mōvano, ala wēkjie.
7 Undu ēngi, ala māi na mbevo ndzunu, māuma-
lilywa nitsyo, makiia na watsya munene, na
ēngi, māi na ikekji na manus̭īte, māvotsywa.
8 Indi kwatwika utanu munene kū mutsyi uya.
9 Indi mutsyi kwēkala mundu, tsyitwa yāke
Tsimono, akioa na akikenga andu ma Tsama-

10 lia atjatsya: niwė undu unene. Ōnze, na
anene na atiti māmwişikitsya, matjatsya:
Utsu ni viņa wa Mulungu, ukwitawa Mu-
11 nene. Indi māmwişikitsya, undu wamake-
12 ngjie matuku mengi na mawoi māke. Indi
vala māmwīkīa Vilivo, ula watavanya uvoo
mutseo w'ōtsumbi wa Mulungu na wa tsyitwa
ya Yetsu Kilitsito, mēkiwa mandzi aume n'āka.
13 Indi Tsimono mwēne ālika kwīkīa na ēkiwa ma-
ndzi, āi akitinda na Vilivo. Na akitsitsya mō-
vano na maviņa manene, ala mēkikjie, āmaka.
14 Indi ala atume, māi vau Yelutsalēme, mēwa,
kana Tsamalia wētikilile ndeto ya Mulungu,
15 mātuma kwō Vetelo na Yoane. Namo māşēa
16 na māmavoīa, manengwe Tjuu muşeu. Undu
ndanāmba kumuvalukila nongo umwe; mēki-
wa mandzi kwa tsyitwa ya Vwana Yetsu tu.
17 Tiwo māmailīla mōko, mānengwe Tjuu muşeu.
18 Indi Tsimono ōna, kana kwa kwilīla mōko
kwa atume kunengwe Tjuu muşeu, āmaetee
19 iluvia, atjatsya: Nengei nākwa viņa uu: ngi-
mwikia mundu mōko, nōkunengwe Tjuu
20 muşeu. Indi Vetelo āmwia: Veşa wāku ukōe
vamwe nāku, undu ukwatsya, kukita inenge
21 ya Mulungu kwa iluvia. Ndwi na vandu
kana undu na ndeto ii; undu ngoo yāku
22 ti ndungalu uşyuni wa Mulungu. Alyula
ngoo indi kw'ōşuku uu wāku na umuvoye
Vwana, akēşwe nāke akakwekea kitwio tja
23 ngoo yāku. Undu ningwona ukīşwa ukīkala
ņongoni y'ōtsungu na mbinguni tsy'ōtakala-
24 kala. Indi Tsimono ātsungia, āmwia: Mu-
mboīei Vwana, ul'ōndu utikambitsie, ula munē-
25 nie. Namo mānenge ukutsi na kunēna ndeto

ya Vwana, mātsyoka Yelutsalēme na māta-
vanya uvoo mutseo ndua tsīngi tsya Atsamalia.
26 Indi mulaika wa Vwana āmwia Vilivo,
atjatsya: Ukila, ukwate ndzia ya mutjamano
wa tsyua w'ēs̭eo, ndzia, ikus̭ēa kuuma Yelu-
27 tsalēme kus̭i Katsa, ila yi yoka. Na ōkila
ās̭i, na tsitsya, mundu Mwaitiovo, ndewa, mu-
nene wa Kandake, tsumbi muka wa Aitiovo,
ula wikiītwe yulu wa mali yāke yonz̭e, utsu
28 āuka, ētsuve Mulungu kū Yelutsalēme, indi
āi akitsyoka na akīkala ngalini yāke na aki-
29 tsoma munavi Yetsaia. Indi Tjuu āmwia
Vilivo: S̭engelela na ambatianya na ngali
30 ii. Indi Vilivo akitsemba na kū, āmwiw̭a,
akitsoma Yetsaia munavi, na ātsya: Nua-
31 maṋa, il'ōkutsoma? Indi ātsya: Namaṋa
va, vatē mundu ukundzomes̭ya? na āmuvoya
32 Vilivo, alitse na kwikala vamwe nake. Indi
kilungu tja mwolo, kila watsoma, tjāi kī: Ta
nondu, ātwawa mas̭indzoni, na t'ēlunga niku-
kililya mutili wa mavwia, uu nāke ndās̭amya
33 kańwa wāke. Kw'ōtja utsili wāke waumalywa.
Nuu akōlela mbai yāke? Undu s̭āyu wāke
34 nukuumalywa-nz̭i. Indi ila ndewa yatsungia
Vilivo, yātsya: Ningukuvoya, ul'ōkunēnewa
ndeto itsu tsya munavi, nuu? Niwė mwēne
35 kana ni mundu ungi? Indi Vilivo ās̭amya
kańwa wake na āndza kuuma mwolo uu, āmu-
36 tavya uvoo mutseo wa Yetsu. Na mās̭i na
ndzia, māvika, vala vāi mandzi, na ndewa
yātsya: Tsitsya, mandzi ti aa! Ni tjau, ki-
37 kundzyīa, ndikēkiwe mandzi? Indi Vilivo
āmwia: Ukiīkīa na ngoo yonz̭e, utēkuvatwa.
Nāke ātsungia: Ningwīkīa, kana Yetsu Kili-

38 tsito ni Mwana wa Mulungu. Na āmula, ngali
yungame, na māṣ̂ēa ōnẓ̂e ēli mandzini na
Vilivo na ila ndewa, nāke āmwikia mandzi.
39 Indi mālitsilila mandzini, Tjuu tja Vwana
āmutwaa Vilivo, na ndewa ndāmbila kumwona,
40 āṣ̂i ndzia yāke, akitāna ngoo. Indi Vilivo
ōneka Aṣ̂ōto na āṣ̂i na ātavanya uvoo mutseo
mitsyi yonẓ̂e, muvaka āvika Kaitsalia.

Kilungu tja kenda.

1 Indi Tsaulo akiṣ̂ungwandja, akitelemya
n'ātjuaa avikili ma Vwana, āṣ̂i kwa mu-
2 koani munene na āmanẓ̂a kwāke tsyeti tsya
kuṣ̂i Tamatsako kwa matsinakoke, kenda,
atjona andu ma kitsomo kī, aume n'āka,
3 amōve na kwete Yelutsalēme. Indi akiṣ̂i,
kwatwika āṣ̂engelela Tamatsako, na imwe
4 tjēni tja kitutuni tjamumulikīla; na āvaluka-
nẓ̂i, ēw̱a watsya, ukimwia: Tsaulo, Tṣaulo,
5 nukundungilya - ki? Indi ātsya: Ni-wọ̄,
Vwana? Nāke ātsya: Niṅe Yetsu, ul'ōku-
6 mulundja. Indi ukila, ulike mutsyi, n'ō-
7 kitavw̱a, ul'ōkwika. Indi aume, ala māenda-
nya nāke, māungama, makilītye makīw̱a
8 watsya, indi matiaona mundu. Indi Tsaulo
ōkila-nẓ̂i, na mēṣ̂o māke mātsalutja, ndōna
kīndu. Indi māmukwata mōko, māmulitja
9 Tamatsako; na ēkala matuku atatu, ndōna
na ndāya na ndāṅwa.
10 Indi kwai muvikili umwe kū Tamatsako,
tsyitwa yāke Anania, na Vwanạ āmwia ndo-
toni : Anania. Nāke ātsya: Ni-ṅọ̄, Vwana.

11 Indi Vwana āmwia: Ukila, s̭i na ndzia,
yitawa ndungalu, na manz̭a mundu, tsyitwa
yāke Tsaulo Mutalatso, kū ṋumba ya Yuta;
12 undu, tsitsya, nukuvo̱ya, n'āona mundu ndo-
toni, tsyitwa yāke Anania, akilika na akimwi-
13 līla mōko, ētse kwona ingi. Indi Anania
ātsungia: Vwana, ninēw̱ie uvoo wa mundu
utsu kwa ēngi, nunēkjie nai muno as̭eu māku
14 kū Yelutsalēme; na vā ē na viṋa, ānengwe ni
akoani anene, kwova ōnz̭e ala mēkwita tsyitwa
15 yāku. Indi Vwana āmwia: S̭i, undu utsu
niwė mwiyo wākwa munuve, akw̱e tsyitwa
yākwa kw'āndu na matsumbi na āna ma
16 Itsaēle; undu ngamwonya, maundu mau
17 akaṋamaa kw'ōndu wa tsyitwa yākwa. Indi
Anania ās̭i na ālika ṋumba na āmwilīla mōko,
ātsya: Tsaulo, mwanātsa, Vwana nundumie,
Yetsu, ul'ōnōnekjie niwe ndziani, il'ōnētsīle,
ukētse kwona ingi na ukautsue Tjuu mus̭eu.
18 Na imwe kwavaluka mēs̭oni kwāke, ta ma-
19 kwau, na ētsa kwona; na ōkila, ēkiwa mandzi
na ōtsa kandu, ākita viṋa. Indi nāke ēkala
20 matuku amwe kwa avikili Tamatsako. Na
ātavanya Yetsu matsinakokeni, kana utsu
21 niwė Mwana wa Mulungu. Indi ōnz̭e, ala
mēw̱a, mātwika-nda na mātsya: Mundu ti
uu, ula wānangaa, ala mēkwita tsyitwa ii,
kū Yelutsalēme, na āuka kū, amatwae ōve kwa
22 akoani anene? Indi Tsaulo āuēna na viṋa
kuvituka na āmas̭atya Ayuti, ala mātuie
Tamatsako, atjonya, kana uu ni Kilitsito.
23 Indi matuku matiti māvita, Ayuti mānēna
24 ndzama, kumūaa. Indi ndzama yō yamaṋika
ni Tsaulo. Indi māiya mivīa mus̭eṋa n'ōtuku,

25 mamūae. Indi avikili māke māmwotsa utuku,
māmuşētsya ukitoni na ngavu.
26 Indi āvika Yelutsalēme, ātata kuvotana na
avikili; na ōnẓe māmukia, undu matiaīkīa,
27 kana ni muvikili. Indi Valanava, akimutē-
şetsya, āmwete kwa atume na āmatavya:
undu wamwonie Vwana ndziani, na kana
ānēna nāke, na undu Tamatsako ānēna n̈a
28 kwa tsyitwa ya Yetsu. Na āi namo akilika
29 na atjumala Yelutsalēme, akitavanya n̈a kwa
tsyitwa ya Vwana. Na ānēna na ātetanya na
30 Aelene; indi atsu māmanẓa kumūaa. Indi
ānaiẓe māmaṉa, māmutwaa Kaitsalia na mā-
mutuma Talatso.
31 N'ōvai wonẓe wai n'ōvoo Yutaia na Kalilaia
na Tsamalia, ukīaka na ukitambuka kwa
vwia wa Vwana na waneneva kwa kitsētseo
tja Tjuu muşeu.
32 Indi kwatwika Vetelo akivita kū kwonẓe,
33 āvika kwa aşeu, ala mātuie Lita. Indi ōna
vau mundu umwe, tsyitwa yāke Ainēa, uma-
mīte kitandani myaka ṉaṉa; undu āi na yā-
34 vwa. Na Vetelo āmwia: Ainēa, Yetsu Kili-
tsito nukukuvotsya; ukila, ukaialanilya! Na
35 imwe ōkila. Na māmwona ōnẓe, ala mātuie
Lita na Tsalono, ala mamwalyukile Vwana.
36 Indi Yove kwai muvikili muka, tsyitwa yāke
Taveita, (ula waşyomētwe, ētawa Toloka) utsu
autsuīte mawia matseo na maşembo, ala
37 wanengae. Indi kwatwika matuku aa, āwaa
na ākwa. Māmuşambya na māmwikia ṉumba
38 yulu. Ukīşwa Lita ni vakuvi na Yove,
na avikili mēwa, kana Vetelo ē kū, māmu-
tumia andu ēli, makimwita: Ndukēkalange

39 kūka kwitu. Indi Vetelo ōkila, ās̭i namo.
Āvika, māmutwaa ṋumba yulu, na māmwitsia
aka ndiwa ōnz̭e, makiia na makimwonya
malinda na ngua, ila Toloka wātsovitsye,
40 akīkala namo. Indi Vetelo āumalya ōnz̭e
na ātulya-ndu, āvoya Mulungu na ālyukila
kjimba, ātsya: Taveita, ukila! Nāke ātsa-
lutja mēs̭o māke na ōna Vetelo, ēkala-nz̭i.
41 Indi nāke āmunenge kwoko, āmulungalya,
indi āmēta as̭eu n'āka ndiwa, āmaonya: ē
42 s̭āyu. Indi kwakomanwa Yove kwonz̭e na
43 ēngi māmwīkīa Vwana. Indi kwatwika, nāke
ēkala matuku mēngi Yove kwa mundu umwe
Tsimono, mutsovya ndawa.

Kilungu tj'ēkumi

1 Indi kwai mundu kū Kaitsalia, tsyitwa
yāke Kolonēlio, munene wa kituu tja matsi-
2 kali, kītawa Kītalia, wai na mwīki na ukiīte
Mulungu na ṋumba yāke yonz̭e, akiumya
mas̭embo mēngi kwa andu n'ākivoya Mulungu
3 kula matuku ōnz̭e. Utsu ōna ndotoni ńa—ta
tsaa kenda wa mus̭eṋa—mulaika wa Mulungu,
4 akilika kwāke na akimwia: Kolonēlio. Nāke
āmutsitsya, ākwatwa ni vw̱ia, ātsya: Ni tjau,
Vwana? Indi āmwia: Mboya tsyāku na ma-
s̭embo māku malitsīte yulu, malilikanywe mbē
5 wa Mulungu. Na indino tuma andu Yove,
maete mundu Tsimono, ul'ōkwitwa tsyitwa ingi
6 Vetelo. Utsu nukwikala kwa mundu umwe
Tsimono, mutsovya ndawa, ula wi na ṋumba
7 utē w'ōkanga. Indi mulaika ula wanēna nāke,
ās̭i, ēta ēli ma andu māke na mutsikali

8 umwe, wai na mwīki, w'āla māmuşukuma na
āmatavya maundu ōnẓe, āmatuma, maşi Yove.
9 Indi muşeŋ'ōngi atsu makişi tjalo na makişe-
ngelela mutsyi, Vetelo ālitsa ŋumba yulu,
10 kuvoya tsaa şandatu. Indi ākwatwa ni ndzaa
na ēndaa kuya; indi makīşwa makitsovya
11 kandu, kwamukwata kuńaa ŋgoo na ōna
kitutu kī kivingue, na ndzele ikişēa ta ngua
12 nene, ikişētsywa-nẓi na mişia yāyo ina. Ndze-
leni kwai ŋamu tsyonẓe tsya-nẓi, tsyi na
mau ana na ila ikuŋoloka, na ŋuŋi tsy'ētuni.
13 Na watsya wamwitsia: Ukila, Vetelo, ńela,
14 uye! Indi Vetelo ātsya: Ekai, Vwana,
15 undu ndiaya kila kivuku na kitsunu. Na
watsya wamwitsia ya kēli ingi: Kila Mu-
16 lungu uşeuvītye, ndukakīte kivuku. Indi
undu uu watwika katatu, na imwe ndzele
17 yōkilywa kitutuni. Indi Vetelo akīşwa ndā-
tona kumaŋa, undu wa woni, ula wōna, ni
tjau?—tsitsya, andu, ala matumītwe ni Kolo-
nēlio, māmina kwona ŋumba ya Tsimono na
18 māungama muvīani na mēta, mākūlanya, kana
Tsimono, ul'ōkwitwa tsyitwa ingi Vetelo, nu-
19 kwikala vā. Indi Vetelo akivinditsya undu
wa woni, Tjuu ātsya: Tsitsya: andu atatu mē
20 vā, makikumanẓa. Indi wōkila, şēa na şi
namo na ndukatsanitsywe ni kīndu. Undu
21 nińe ninamatumie. Indi Vetelo āşēa kw'āl'-
āndu, ātsya: Tsitsya, ní-nō, ula mukumanẓa.
22 N'undu wa tjau, mwauka kū? Namo mā-
tsya: Kolonēlio, munene wa matsikali, mu-
ndu mukalakala na ukiīte Mulungu, utaiītwe
ni mbai yonẓe ya Ayuti, ātavwa ni mulaika
muşeu, kukwita, ūke ŋumba kwāke na kwiwa

23 ndeto kwāku. Na āmēta, malike, āmaivia.
Indi musen'ōngi ōkila, āsi namo na amwe ma
24 ānaise ma Yove māendanya nāke. Indi mu-
sen'ōngi mālika Kaitsalia. Indi Kolonēlio
āi akimētelela, ēta mbai yāke na ananae ala
25 anene māke. Indi kwatwika, Vetelo akilika,
Kolonēlio āmusaua, āvaluka mauni, āmwitsuva.
26 Indi Vetelo āmūkilya, atjatsya: Ukila, nańe
27 mwēne ni mundu. Na atjāia nāke, ālika na
28 ōna: makomanīte ēngi na āmēa: Nimwitsi,
kana mundu Muyuti nukuvatwa kuvotana na
mbai ingi kana kuyitsia; nākwa Mulungu
nunambonitsye, ndikēte mundu muvuku kana
29 mutsunu. Kw'ōndu uu nongo ndinēitetea
kūka, vala nītītwe. Indino ningumukū-
30 lya: munambitiā-ki? Na Kolonēlio ēa: Mu-
sena uu ni wa kana, tsaa uu ninai numba,
tsaa kenda, ngivoya Mulungu; na tsitsya,
mundu ānaungama mbē wākwa, wivwikīte
31 ngua nditsuku na ānātsya: Kolonēlio, mboya
yāku yitikītwe na masembo māku mālilika-
32 nywa mbē wa Mulungu. Tuma Yove, uka-
mwite Tsimono, ul'ōkwitwa tsyitwa ingi Ve-
telo; utsu nukwikala numba ya Tsimono,
33 mutsovya ndawa, utē w'ōkanga. Tiwo ivi-
nda-'yu ninatuma kwāku, nāku nunēkjie netsa,
utjuka. Na indino isy'onze nitumbanīte mbē
wa Mulungu, tīwe tsyonze, ila wāmulītwe ni
34 Vwana. Indi Vetelo āsamya kańwa, ātsya:
Nowo ningumana, Mulungu ndēkutsitsya usyu
35 wa mundu; indi kula mundu wa mbai yonze,
umukiite n'ākika ukalakala, nuitikilītwe niwė.
36 Āmatuma kwa āna ma Itsaēle ndeto, akita-
vanya uvoo mutseo w'ōvoo kwa Yetsu Kilitsito.

37 Utsu niwė Vwana wa ōnẕe. Nimwitsi ndeto,
ila yakomanwa Yutaia wonẕe, itjandza kū
Kalilaia itina wa yikia ya mandzi, Yoane
38 aitavanitsye: Yetsu Munatsalēte, t'ōndu Mu-
lungu amuvakjie Tjuu muẕeu na viṉa; ula
wavitaa kū na kū, akīka netsa na akivo-
tsya ōnẕe, ala makwatītwe ni Tsatana; undu
39 Mulungu wai nāke. Naitu ti ngutsi tsya
maundu ōnẕe, ala wēkjie nẕi ya Yutaia na
Yelutsalēme. Na māmūaa, makimwamba mu-
40 tini. Utsu Mulungu amutsyutja muẕeṉa wa
41 katatu, n'āmunenge kwoneka—ti andu ōnẕe,
indi ngutsi, ila tsyanuvītwe mbē ni Mulungu,
iẕyi, ala taiye na kuńwa vamwe nāke, āmina
42 kutsyuka akwuni. Na ātwamulila kutavanya
andu na kunenge ukutsi, kana uu niwė unu-
vītwe ni Mulungu ndzili y'āmē sāyu n'ākwu.
43 Utsu anavi ōnẕe mēkumukutsia, kana kula
mundu, umwīkīite, nokunengwe yekea ya
44 mawaẕe kwa tsyitwa yāke. Vetelo akīẕwa
akinēna ndeto itsu, Tjuu muẕeu āmavalukila
45 ōnẕe, ala mēw̱a ndeto. N'āla maīkīite, ala
ma waike, ala maukjie na Vetelo, mātwika-
nda, kwa kwiẕwa na amaiẕa mēkutulilwa
46 inenge ya Tjuu muẕeu; undu mēw̱a, makinena
47 na nime na makimukaẕa Mulungu. Tiwo
Vetelo ātsungia: Mundu nukutoṉa kuvata
mandzi atsu, ala manengētwe inenge ya Tjuu
48 muẕeu, ta iẕyi, matikēkiwe mandzi? Indi
āmula, mēkiwe mandzi kwa tsyitwa ya Yetsu
Kilitsito. Tiwo māmuvoya, ēkale kwō matuku
amwe.

Kilungu tj'ēkumi na imwe.

1 Indi atume na ānaiṣe, ala māi kū Yuṭaia,
mēwa: na amaiṣa mētikilile ndeto ya Mulungu.
2 Indi Vetelo āmbatia Yelutsalēme, ala ma
3 waike mātētanya nāke, matjatsya: Nunali-
kile kwa andu, mē n'ēkonde, na unaya namo.
4 Indi Vetelo āndza na āmaelekanilya ndeto
5 imwe n'ēmwe, atjatsya: Ninai mutsyi Yove,
ngivoya Mulungu, na niṅaīte ngoo, ninōna
woni: ndzele ikiṣēa ta ngua nene, ikiṣētsywa
6 kitutuni na miṣia ina na yambitsia. Na nina-
tsitsya, ninēṣia ṇamu tsya-nẓi, tsyi na mau ana
na ṇamu ngai na ila ikuṇoloka na ṇuṇi tsy'ētu-
7 ni. Indi ninēwa watsya, ukimbia: Ukila,
8 Vetelo, ṅela, uye! Indi ninātsya: Ekai, Vwana,
kitialika kaṅwani kwākwa kīndu kivuku kana
9 kitsunu. Indi watsya wa kitutuni wētika ya
kēli: Kila Mulungu uṣeuvītye, ndukakīte kivu-
10 ku. Indi undu uu watwika katatu; na tsyonẓe
11 tsyōkilywa ingi kitutuni. Na tsitsya, ivinda-
'yu andu atatu manaungama ṇumba, ila tinai,
12 ala matumītwe kuuma Kaitsalia kwaṅe. Indi
Tjuu muṣeu anandavya, niṣi namo, kutē kutsā-
nitsywa ni kīndu. Indi ānātsa atsu ṣandatu
manaṣi nākwa na tinalika ṇumba ya mundu.
13 Indi anatutavya, t'ōndu unaona mulaika ungji
ṇumba kwāke na atjatsya: Tuma Yove,
ukamwite Tsimono, ul'ōkwitwa tsyitwa ingi
14 Vetelo, ul'ōkakutavya ndeto, il'ōkōkoka wẹ na
15 ṇumba yāku yonẓe. Indi ngiandza kunēna,
Tjuu muṣeu anamavalukila, ta iṣyi mwandzoni.
16 Indi nina-lilikana ndeto ya Vwana, atjatsya:
Yoane ēkia mandzi, indi iṅwi mukēkiwa

17 Tjuu muşeu. Na akīşwa Mulungu amanenge
inenge iya-iya, ta işyi, makimwīkīa Vwa-
na Yetsu Kilitsito,—ńe ninai ni-ńō, nitsomoa
18 kutsyīa Mulungu? Indi mēwa itsu mākilya
na māmukaşa Mulungu, matjatsya: Kaşi
Mulungu nunamanengjie na amaişa mwililo
kwa şāyu.
19 Namo,ala māvaşukana kw'ōndu wa mulundjo
undu wa Tsevano, māvita kū na kū, māvika
Voinike na Kivilo na Andiokia, makilēa kumu-
20 tavya mundu ndeto, ni Ayuti tu. Indi kwai
amwe mō aume Akivilo na Akilene, ala māşi
Andiokia, mānēna na Aelene na māmatavya
21 uvoo mutseo wa Yetsu Kilitsito. Na kwoko
kwa Vwana kwai namo na mutalo munene
22 walika kwīkīa, walyukila Vwana. Indi nguma
yō yalika matuni m'ōvai, wai kū Yelutsalēme;
23 na mātuma Valanava, aşi Andiokia. Utsu
āvika na ōna tei wa Mulungu, ātana ngoo na
āmakānya ōnze, matindae na Vwana na kitwio
24 tja ngoo; undu wai mundu mutseo na ūtsuīte
Tjuu muşeu na mwīkīo. Na nguşu nene ya-
25 twawa kwa Vwana. Indi āşi Talatso, āmanza
26 Tsaulo, na āmwona, āmwete Andiokia. Indi
kwatwika, mākomana uvaini mwaka mwima
na kutsomeşya nguşu nene; namo avikili kwa-
27 ndza Andiokia mētawa Akilitsito. Indi ma-
tuku aa anavi māşēa Andiokia kuuma
28 Yelutsalēme. Indi ōkila umwe wō, tsyitwa
yāke Akavo, ātavanya kwa Tjuu: ndzaa
nene ikauka nzi yonze; nayo yatwika ma-
29 tuku ma Kalautio. Indi kwatuwa ni avikili:
kula mundu amatēşetsye ānaişe, ala mātuie
Yelutsalēme, akimatumia kwa mali yāke.

30 Na mēk'ōu, makimatumia atumia kwa ndzaa
ya Valanava na Tsaulo.

Kilungu tj'ēkumi na keli.

1 Indi ivinda-iya tsumbi Elote ātambautja
2 mōko, akēke nai amwe mō'vai. Indi amūaa
Yakovo, mwana-ińa wa Yoane, n'ōvanga.
3 Indi ōna: ukwaila Ayuti, ātina kukwata na
Vetelo. Indi kwai matuku ma mikae, itĕ-
4 kiwa nditi. Na āmukwata, ēkia tjumbani,
āmuumitsya matsikali ana na ana, mamwiye,
akimanẓa kumūngamya mbē wa andu, Va-
5 tsatja wavita. Na Vetelo āiiwa tjumbani,
6 indi āvoīwa Mulungu ni uvai. Indi Elote
akimanẓa kumwete, Vetelo āi akimama
n'ōtuku uu kati wa matsikali ēli, wovētwe
na miṇololo īli, na aiī mwomoni māiya tju-
7 mba. Na tsitsya, mulaika wa Vwana āuka
na tjēni tjamulika ṇumba; indi āmulumya
Vetelo wauni, āmwamutja, atjatsya: Ukila
mituki! Na miṇololo yamuvalukila mōko.
8 Indi mulaika āmwia: Yove, ukēkie tsyatu!
Indi.ēk'ōu. Na nukumwia: Ivwike ngua yāku,
9 umbikile! Na āumala, āmuvikila na ndāmaṇa,
kana niwo, ula wēkwa kwa mulaika; ātsya:
10 nukwona woni. Indi māvita kiiyo tja kwandza
na tja kēli, māuka muvīani wa kiaa, waendaa
mutsyi; wamavingukia wo mwēne na māumala,
māvita ndzia imwe,—na imwe mulaika ātani-
11 tsya nake. Na Vetelo ātsalutja, ātsya: Indi-
no namaṇa niwo, kana Vwana ātuma mulaika
wāke na āmbokola ndzāni ya Elote na mwete-
12 leloni wonẓe wa mbai ya Ayuti. Na āmaṇa,

kula wi, āşi ŋumba ya Malia, iṅa wa Yoane,
ul'ōkwitwa tsyitwa ingi Malako, vala ēngi māi
13 makomanīte na makivoya. Indi nāke ākomā-
nga yiyi ya mwomo, muşukumi umwe muka,
14 tsyitwa yāke Lote, āuka kwişikitsya. Na
āmaŋa watsya wa Vetelo, ndāvingua yiyi
kwa kutāna ngoo, indi ālika atsembēte na
15 ātsya: Vetelo nūngamīte mwomoni. Indi
māmwia: Wi na kilalu wę! Nāke ātsya
na viŋa: niwo. Namo mātsya: Ni mulaika
16 wāke. Indi Vetelo ātina kukomānga; indi
17 māvingua, māmwona na māmaka. Indi āma-
venētsya na kwoko, makilye, āmatavya, ul'ōndu
Vwana āmuumalilya tjumbani, na ātsya:
Mukamatavyei Yakovo na ānātsa maundu
18 atsu. Na āumala, āşi kundu kungi. Indi
kukitja, matsikali mātwika-nda, ātwikata
19 Vetelo. Indi Elote āmumanẓa na ndāmwo-
na, āmakūlya aiī na āmula, mēkiwe tjumba-
ni; n'āşi Kaitsalia kuuma Yutaia na ēkala
20 vau. Indi āi akikwatwa ni ndzika na
Atilo na Atsitono, indi māuka kwāke na ngoo
imwe na mākita nduu na Valatso, mutsuvii wa
ŋumba ya tsumbi, na māvoya uvoo, undu nẓi
21 yō kwişywa niyo ya tsumbi. Indi muşeŋa,
utwītwe, Elote ēvwika ngua ya tsumbi, ēkala-
22 nẓi kitumbi tja tsumbi, āuēna namo ṅa. Indi
andu māmuuia-mbu: Ni watsya wa Mulungu,
23 na ti wa mundu. Indi ivinda-'yu mulaika wa
Vwana āmukuna, undu ndāmunenge Mulungu
24 ndāia; na alīka ni tsīŋu na āūma. Indi ndeto
25 ya Vwana yakula na yakomanwa. Indi Vala-
nava na Tsaulo mātsyoka kuuma Yelutsalēme,
māmina uşukumi wō, na māmwotsa Yoane,
ul'ōkwitwa tsyitwa ingi Malako, aşi namo.

Kilungu, tj 'ēkumi na katatu.

1 Indi kwai Andiokia uvaini, ula wai kū, anavi
na atsomeşī: Valanava na Tsimeono, ul'ōkwi-
twa Nikele, na Lukio Mukilēne, na Manaēne,
mutindanya wa Elote, tsumbi wa ivalo iṋa, na
2 Tsaulo. Indi makimuşukuma Vwana na makī-
vunga, Tjuu muşeu ātsya: Ndanitsyei Vala-
nava na Tsaulo, matēşye wia, ula nimētiye.
3 Tiwo mēvunga na māvoya Mulungu na māma-
4 ilīla mōko, mēania. Namo, matumītwe ni Tjuu
muşeu, māşēa Tseleukia na kuuma vau māşi na
5 ngalawa Kivilo. Na māvika Tsalami, māta-
vanya ndeto ya Mulungu matsinakokeni ma
Ayuti; indi māi na Yoane, muşukumi wō.
6 Indi māvita kitsilīa tjonẓe muvaka Vavo, mōna
mundu umwe, mwoi, munavi w'ōvungu, Muyuti,
7 tsyitwa yāke Valyetsu, ula wai na wali Tsele-
kio Vaulo, mundu mūi. Utsu ēta Valanava na
Tsaulo, ēndaa kwişikitsya ndeto ya Mulungu.
8 Indi mwoi Elima—uu tsyitwa yāke nikuşyo-
mwa—ātētanya namo, akimanẓa kutsyīa wali,
9 ndakalike kwīkīa. Indi Tsaulo, ul'ōkwitwa
tsyitwa ingi Vaulo, ūtsuīteTjuu muşeu, āmutsi-
10 tsya, ātsya: Wę, mundu, ūtsuīte ukengji na wai
wonẓe, mwana wa Tsatana, nẓu y'ōkalakala
wonẓe, ndukaeka kukelanya ndzia ndungalu
11 tsya Vwana? Na indino, tsitsya, kwoko kwa
Vwana kūke yulu wāku n'ōkēkala kililinda na
ndukōna tsyua matuku. Na imwe mūmbi na
kivindu tjamuvalukila na āvavāta, āmanẓa
12 andu, mamukwate muşii. Tiwo wali ōna undu,
wēkika, ālika kwīkīa, akitwikia-nda kitsomo
tja Vwana.

13 Indi kuuma Vavo ala ma Vaulo māşi na nga-
lawa, māuka Veleke wa Vambilia. Indi Yoane
14 ātānitsya namo, ātsyoka Yelutsalēme. Namo
māşi kuuma Veleke, māvika Andiokia wa Vitsi-
tia na mālika tsinakokeni muşeņa wa tsavato,
15 mēkala-nzi. Indi mwamulo na anavi māmina
kutsomwa, anene ma tsinakoke māmatumia,
matjatsya: Aume, ānātsa, mukīşwa mwi na
16 ndeto ya mukjiakitsyo wa andu, nēnai! Indi
Vaulo ōkila na āmavenetsya na kwoko, ātsya:
Aume, Aitsaēle na ala mukiīte Mulungu,
17 işikitsyei! Mulungu wa mbai ii ya Itsaēle
ānuvie aişe maitu na ōkilya mbai wenini nzi
ya Aikivito na āmaumalya na kwoko, kukilī-
18 twe; na ta myaka myongw'ēna āmakwa ņika.
19 Ānanga mbai mwondza nzi ya Kanaana,
āmåia nzi yō ta myaka māna ana na myongo
20 itano; na itina āmanenge ndzili muvaka
21 munavi Tsamuēle. Tiwo mēndaa tsumbi na
Mulungu āmanenge Tsaulo, mwana wa Kitsi,
mundu wa mbai ya Venyamini, myaka myo-
22 ngw'ēna. Na āmuumya, āmāmukitsya Taviti,
ēkale tsumbi wō, ula wamunēnea, akinenge
ukutsi: Ninōnie Taviti, mwana wa Itsai, mundu,
ngoo yākwa ikwailwa niwė, ul'ōkēka tsyendo
23 tsyākwa tsyonze. Kwa mbeu yāke Mulungu
āmaetee Itsaēle mwokoli Yetsu kwa mbąşa,
24 Yoane āmīna kutavanya andu ōnze mbē wa
kūka kwāke yikia ya mandzi ya mwalyulo wa
25 ngoo. Indi Yoane akiminukilya mwendo
wāke, ātsya: Mukwatsyāta, niṅō? Tiṅe, indi tsi-
tsya, nukūka itina wakwa, ula ndişyana kuşa-
26 tsya kiatu tja mau māke. Aume, ānātsa, āna
ma mbai ya Avalama n'āla makiīte Mulungu,

27 ndeto ya wokoli uu itumītwe kwēn̯u. Undu
ala matuie Yelutsalēme n'āla anene mō matia-
mumana utsu na mavitja mawatsya ma anavi,
ala mēkutsomwa kula tsavato, makitsil'ēkwani.
28 Na matiaona undu wa kikwu, māmuvoya Vila-
29 to, amūae. Indi māmīna maundu ōnz̯e, ala
mōlēlwe, māmus̯ētsya mutini, māmwikia mbīa-
30 ni. Indi Mulungu āmutsyutja akwuni. Na
31 ōneka matuku mēngi nimo, ala māmbatia
Yelutsalēme kuuma Kalilaia, ala indino mē
32 ngutsi tsyāke anduni. Naitu nitikumutavya
uvoo mutseo wa mbas̯a, ila ais̯e mānengētwe-
33 yo, kana Mulungu wavikītsye tsyana tsyē-
n̯u, akimutsyutja Yetsu; t'ōndu na vōlētwe
was̯ini wa kēli: Wi mwanākwa, munz̯i-uu
34 ngutsyaie. Indi kwa kwis̯wa āmutsyutja akwu-
ni, ndakētse kwona wou ingi, ānēn'ōu: Nga-
35 munenge kus̯eu kwa-w̯o kwa Taviti. Kw'ō-
ndu uu nukunēna vangi: Ndukamuletja mu-
36 s̯eu wāku, ōne wou. Indi Taviti ēka tjendo
tja Mulungu matuku māke, ākoma na āko-
37 lanywa kwa ais̯e māke na ōna wou. Indi,
ula Mulungu wamutsyukitsye, ndāona wou.
38 Kuman̯ike kwēn̯u, aume, ānātsa, kana kw'ōtsu
39 mukutavw̯a yekea ya mawas̯e: na tsyonz̯e,
mutiaton̯a kukaiwa ni mwamulo wa Motse,
40 kula, wīkīīte, nōkukaiwa niwė. Indi tsitsyai,
41 ila inēnētwe kwa anavi, itikavike: Tsitsyai,
mwi atsei, na imakiai na s̯elai, undu ngatēs̯ya
wia matuku mēn̯u, wia, ula mutakētikila, akē-
42 s̯wa mundu akimutavya. Indi matjumala, mā-
muvoya, mamatavye ndeto itsu tsavato, uka-
43 uka. Indi tsinakoke watānitsya, ēngi ma
Ayuti na ma avikili mō, ala makiīte Mulungu,

māmētsia Vaulo na Valanava, ala makinēna
namo, māmatsetsenga, mētikile tei wa Mulungu.
44 Tsavato, ula wauka, kaşi mutsyi wonẓe wako-
45 mana kwişikitsya ndeto ya Mulungu. Indi
ala Ayuti mōna nguşu, māutsua ndzika na
mākalalya ila inēnētwe ni Vaulo, matjumānga.
46 Indi Vaulo na Valanava mānēna ńa, matjatsya :
Kutiai ngalali ndeto ya Mulungu ni kutavwa
kwandza kwēnu ; mukīşwa mukilēa na mutja-
tsya, Titişyana kukita şāyu ul'ōtakaşela ; tsi-
47 tsya, nitikwalyukila amaişa. Undu Vwana
ātwamulil'ōu : Nakwikiye umui wa amaişa,
wīşwe kwa wokoli muvaka muminukilyo wa-
48 nẓi. Indi amaişa mēwa na mātāia ndeto ya
Mulungu na mālika kwīkīa, ala māi manuvītwe
49 kwa şāyu, ul'ōtakaşela. Indi ndeto ya Mulu-
50 ngu yakomanwa nẓi yonẓe. Indi Ayuti māma-
ingianitsya aka anene, ala makiīte Mulungu,
na andu ma mbē wa mutsyi na māmōkililya
mulundjo Vaulo na Valanava na māmaumalya
51 mivaka yō. Namo māmavaundzia kitoo tja
52 mauni, māşi Ikonio. Avikili māutsua utanu
na Tjuu muşeu.

Kilungu tj 'ēkumi na kana.

1 Indi kwatwika kū Ikonio māşi vamwe tsina-
kokeni wa Ayuti na kunēn'ōu, nguşu nene ya
2 Ayuti na Aelene mālika kwīkīa. Indi Ayuti,
ala matavotana namo, māingianitsya amaişa,
3 mamēwie ndzika ānaişe. Namo mātinda vau
matuku mēngi, makinēna ńa undu wa Vwana,
ula wanenge ukutsi wa ndeto ya tei wāke,

akinenge mōvano na tsyama, tsyikike ni mōko
4 mō. Indi andu ma mutsyi mātukana: na
amwe māi ngaliko ya Ayuti, indi angi māi
5 ngaliko ya atume. Indi kwatwika amaiş̦a na
Ayuti vamwe na āmuli mō māmanẓa vandu
6 va kumanamatsya na kumētja mavia; mā-
mana, mākia mitsyi ya Likaonia, Litsala na
7 Televe na-nẓi ya ndē; na māi kū makita-
8 vanya uvoo mutseo. Na kū Litsala ēkala
mundu, utāi na vina mauni, wiñuşīte kuum'ē-
9 vu ya-iña, ul'ōtatona kutambuka. Utsu ēwa
Vaulo, akinēna, āmutsitsya na ēşia: ē na mwī-
10 kīo wa kwokoka, ēa na watsya munene: Ukila
na mau māku, utwike mulungalu. Na ātūlila
11 na ātambuka. Nguşu tsyōna, ula Vaulo
wikjie, mōkilya watsya wō kilikaonia, matja-
tsya: Milungu ivwanēne na andu, māşēa kwitu.
12 Na māmwita Valanava Şeu, indi Vaulo Eleme,
13 undu nāke āi munēni wa ndeto. Na mukoani
wa Şeu, ula wi mbē wa mutsyi, āete ndzau na
nẓumbi tsya malaa muvīani, āmanẓa kuumya
14 kişangōna vamwe na andu. Indi atume
Valanava na Vaulo mēwa, mātembua ngua
15 tsyō, mātūlila anduni, matjua mbu na matja-
tsya: Aume, mwēkanyāta? Na işyi ti andu,
tina undu kalakala tēnu, tikimutavya uvoo
mutseo, mukālyuke,kweka maundu atsu, matā-
ilīte, kwa Mulungu, ula wi na şāyu, ula wēkjie
itu na-nẓi n'ōkanga na tsyonẓe, tsyi vau nẓini;
16 ula waletja mbai tsya andu, maşi na ndzia
17 tsyō mitsyawa, ila yavitīte; indi ndēvişaa,
ndakamanike, akīka netsa, akimunenge mbua
tsy'ētuni na myaka ya mumo, atjutsutsya
18 ngoo tsyenu kandu n'otanu. Na makinē-

n'ōu, na viŋa mākilis̱ya ngus̱u, itikamaumitsye
19 kis̱angōna. Indi māuka Ayuti kuuma Andio-
kia na Ikonio na mātsetsenga ngus̱u na mā-
mwitja Vaulo mavia na māmukutsya ndza
20 wa mutsyi, matjatsya: nukwie. Indi avikili
māmulinga, ōkila, ālika mutsyi. Na mus̱eŋ'ō-
21 ngi āumala na Valanava, mās̱i Televe. Māta-
vanya uvoo mutseo mutsyi uya na mēka avi-
kili ēngi, mātsyoka Litsala na Ikonio na
22 Andiokia, makilumya tsyuu tsya avikili,
makimakānya, mēkale na mwīkīo, na kana
titī ngalali kwa mōŋamai mēngi ni kulika
23 utsumbi wa Mulungu. Indi māmanuvia
atumia kul'ōvai, makivoya Mulungu na kwī-
vunga, māmaungamya mbē wa Vwana, ula
24 mamwīkīite. Na māvita Vitsitia mās̱i Va-
25 mbilia; na māmīna kutavanya ndeto Veleke,
26 mās̱ēa Atalia. Na kuuma vau mās̱i na nga-
lawa Andiokia, vala māumitsywe kwa tei wa
27 Mulungu kutēs̱ya wia, ula māminukilya. Indi
māvika na mākomanya uvai, māmatavya ōnẕe,
Mulungu wēkjie namo, na kana āvinguia ama-
28 is̱a mwomo wa mwīkīo. Indi mēkala matuku
ti matiti vamwe na avikili.

Kilungu tj 'ēkumi na katano.

1 Na amwe ma Yutaia mās̱ēa, mātsomes̱ya
ānais̱e: Mukilēa kwaikwa kwa kīs̱io tja Motse,
2 mutitoŋa kwokoka. Indi kwatwika iteta na
makūlanyo ti matiti ma Vaulo na Valanava
namo, māmula, Vaulo na Valanava na angi
amwe māmbatie kwa atume na atumia Yelu-

3 tsalēme undu wa makūlanyo aa. Namo
māumatsywa ni uvai, māvita Voinike na
Tsamalia, makiāia mwaluko wa amaiṣa
na māmatānya ānaiṣe ōnẓe utanu mwi-
4 ngi. Indi makivika Yelutsalēme, māṣauwa
ni uvai na atume na atumia, māmatavya,
5 maundu mau Mulungu wēkjie namo. Indi
amwe m'ōtāni wa Avalitsaio, maīkīīte, mō-
kila, matjatsya: Vola ni kumāika na kumā-
6 mulila, makwate mwamulo wa Motse. Indi
atume na atumia mākomana, matsitsye ndeto
7 ii. Indi kwatwika makūlanyo manene, Vetelo
ōkila, āmēa: Aume, ānātsa, nimwitsi, matuku
matiti māvita, Mulungu nunanuvie kwēṇu,
amaiṣa mēwe ndeto y'ōvoo mutseo kwa kańwa
8 wākwa na kwīkīa. Na Mulungu, mumaṇa
ngoo, āmakutsia, akimanenge Tjuu muṣeu,
9 kalakala taitu. Na ndanētwikia kinuvanyo
iṣyi namo, āmīna kuṣeuvya ngoo tsyō na
10 mwīkīo. Na indino mwielyāta Mulungu,
mutjaitja ngjingoni tsya avikili mwiyo, ula
aiṣe maitu matiatoṇa kukwa, naitu tititsomoa
11 kukwa? Indi nitikwīkīa, kwokoka kwa tei
12 wa Vwana Yetsu, kalakala iṣyi tamo. Indi
ikomano yonẓe yakilya na yēṣikitsya, Vala-
nava na Vaulo makimatavya, mōvano na
tsyama tsyau Mulungu wēkjie namo amai-
13 ṣani. Indi mākilya, Yakovo ātsungia, atja-
14 tsya: Aume, ānātsa, mbiṣikitsyei. Tsimeono
niwāiye, ul'ōndu Mulungu wāmbie kutsitsya
amaiṣa, amakolanye mbai kwa tsyitwa yāke.
15 Na ndeto tsya anavi tsyēvwanana nawo, undu
16 vōlētwe: Itina wa atsu ngālyuka na ngāka
ingi yema ya Taviti, ivalukīte, na ngāka ingi

17 ila tsyomokēte tsyāke, na ngatsovya; kenda
al'āndu angi mamumanẕe Vwana na mbai
18 tsyonẕe, ila tsyitītwe tsyitwa yākwa,—nukwa-
tsya Vwana, ul'ōkwika atsu makamaṉike
19 kuuma tene. Kw'ōndu uu ningwatsya: titi-
kaṉamatsye ala mamwalyukīle Mulungu ma
20 amaiṣani, indi tikamāmulile, māṣuke kutsu-
nwa ni tsanamu wa milungu na ulalai na ila
21 yitītwe na nẕakame. Undu Motse kuuma
mitsyawa ya tene ēna atavanī māke mitsyi na
mitsyi, akitsomwa matsinakokeni kula tsavato.
22 Tiwo atume na atumia vamwe n'ōvai wonẕe
mōn'ōtseo, kutuma andu, ala māmanuva kwō,
maṣi Andiokia vamwe na Vaulo na Valanava:
Yuta, ul'ōkwitwa Valatsavā, na Tsila, (andu
23 atongoi ma ānaiṣe); mōla kwa ndzaa tsyō:
Atume na atumia na ānātsa mēkumakēṣya
ānātsa, ala ma amaiṣani, ala mē kū Andiokia
24 na Tsilia na Kilikia. Tēwa, kana amwe mau-
malile kwitu, manamuṉamaitsye na ndeto,
makimwitavitsya ngoo tsyēṉu, ala matatu-
25 mītwe ni iṣyi, tonie utseo na ngoo imwe,
kunuva andu na kumutumia vamwe na endwa
26 maitu Valanava na Vaulo, andu maumbīte
kuumya ṣāyu wō kw'ōndu wa tsyitwa ya
27 Vwana waitu Yetsu Kilitsito. Tiwo tatuma
Yuta na Tsila, ala mēkutoṉa kumutavya
28 maundu atsu na ndeto. Undu Tjuu muṣeu
ōn'ōtseo naitu, titikamwaitje mwiyo ungi, ni
maundu atsu tu, ala kutatoṉeka kumaeka:
29 kwaṣuka kiṣangōna tja aimu na nẕakame na
ila yitītwe na ulalai; mukītsētsea kwa maundu
30 atsu, mukēka netsa. Mutiwe n'ōvoo. Namo
mēania, māṣēa Andiokia, na mākolanya nguṣu,

31 māmanenge valua. Indi mātsoma, mātania
32 ngoo ula mukjiakitsyo wawo. Na Yuta na
Tsila, makīs̭wa māi anavi, māmakānya ānais̭e
33 kwa ndeto tsīngi na māmēkia viṋa. Mēkala
34 matuku, mēania na ānais̭e n'ōvoo. Indi Tsila
35 kwamwaila kwikala kū. Indi Vaulo na Vala-
nava mātinda Andiokia, makitsomes̭ya na
makitavanya uvoo mutseo wa ndeto ya Vwana
36 vamwe na angi ēngi. Indi matuku amwe
māvita, Vaulo āmwia Valanava: Titsyoke
ingi, tikatsitsye ānātsa kula mitsyi yonz̭e, ila
tatavanitsye ndeto ya Vwana, mē n'ōvoo mwau.
37 Indi Valanava ēndaa kwotsa na Yoane, ul'ō-
38 kwitwa Malako. Indi Vaulo ndētikila ku-
mwotsa utsu, ula watānitsye namo kuuma
Vambilia n'ālēa kulika wiani vamwe namo.
39 Indi kwatwika matētanya mas̭uku, ōna mātā-
nitsya vyu: na Valanava ōtsa Malako na ās̭i
40 na ngalawa, ās̭i Kivilo. Indi Vaulo ānuva
Tsila na āuma, akīkiwa kwa tei wa Vwana ni
41 ānais̭e. Indi āvita Tsilia na Kilikia, akīkia
viṋa mōvai.

Kilungu tj 'ēkumi na s̭andatu.

1 Indi āuka Televe na Litsala; na tsitsya,
kwai kū muvikili umwe, tsyitwa yāke
Timoteo, mwana wa mundu muka Muyuti,
2 wīkīite, indi is̭e āi Mwelēne, ul'ōtaiītwe
3 ni ānais̭e ma Litsala na Ikonio. Utsu
Vaulo āmanz̭a, as̭i nāke, na āmwotsa, āmwai-
ka undu wa Ayuti, ala māi kundu kuya;
undu ōnz̭e māmaṋa, kana is̭e wāke āi Mwe-
4 lēne. Indi māvita mitsyi, māmatavya, mēke

itwio, tsyamulītwe ni atume na atumia ma kū
5 Yelutsalēme. Namo mōvai māluma mwīkīoni
6 na mōngelwa mutalo muşeņa na muşeņa. Indi
māvita nzi ya Vilikia na ya Kalatia, mātsyīwa
ni Tjuu muşeu, matikanēne ndeto Atsia.
7 Indi māvika Mitsia, mātata kuşi Vitinia na
8 Tjuu tja Yetsu ndāmaletja; indi māvita Mi-
9 tsia, māşea Toloa. Na woni wōneka ni Vaulo
utuku: mundu umwe Mumaketonia āi aungji
na akimwita na atjatsya: Inga Maketonia,
10 ukatutēşetsye. Indi ōna woni, oyu tamanza
kuşi Maketonia, titjatsya: Mulungu nutwitie,
kumatavya uvoo mutseo.
11 Na tāuma na ngalawa Toloa, tākwata
mwendo umwe-umwe Tsamotalake, indi muşe-
12 ņ'ōngi Neavoli; na kuuma vau Vilivoi, ula wi
mutsyi munene wa kivalo tja Maketonia,
kolonia. Indi tai tatinda mutsyi uu matuku
13 amwe. Na muşeņa wa tsavato tāumala ndza
wa muvīa utsini, tātsya: vē vandu va kuvoya
Mulungu, na tēkalanzi, tāuēna na aka, ala
14 makomanīte. Na mundu muk'ōmwe, tsyitwa
yāke Litia, muşotsya volovila, wa mutsyi
Tiatila, ukiīte Mulungu, ēşikitsya; Vwana
āmuvingua ngoo, atsitsye ila inenētwe ni
15 Vaulo. Indi ēkiwa mandzi na ņumba yāke,
ātuvoya, atjatsya: Kişa nimukwatsya: ńe
nimwīkīīte Vwana, mwālika ņumba kwākwa,
16 ikalai vau. Na atwingītsya. Indi kwatwika,
tikīşwa tikişi vandu va mboya, muşukumi
muk'ōmwe, ula wai na tjuu tja kwąşa, ātuvi-
kila; utsu āmanenge ēne-wė vaita munene,
17 akiąşa. Utsu akimuvikila Vaulo naitu, āua-
mbu, atjatsya: Andu atsu nimo atumwa ma

Mulungu, ula wi yulu muno, ala mēkumu-
18 tavya ndzia ya wokoli. Indi ēk'ōu matuku
mēngi. Indi Vaulo ātsikwa na ālyukila kila
tjuu, ātsya: Ningukutavya kwa tsyitwa ya
Yetsu Kilitsito, wume kwāke! Na tjauma
19 tsaa uu. Indi ēne-wė mōna, kana mutalisyo
wa vaita wō wasela, makikwata Vaulo na
Tsila, māmakutsya tsokoni mbē wa āmuli
20 na māmatwaa kwa mavalotsi, mātsya: Andu
atsu nimēkūkilya mutsyi witu, makī-
21 swa mē Ayuti, na mēkutavanya tsyisio, ila
tititona kwitikila kana kwika, tikīswa ti
22 Aloma. Na ngusu ya andu yamōkilila na
mavalotsi māmatembuia ngua, māmula, ma-
23 kunwe na mūndzyu. Na māmakuna makuna
mēngi, mamēkia tjumbani, māmwamulila
24 muiī wa ōve, amaiye netsa. Ānengwe mwa-
mulo uu, utsu āmēkia tjumbani tja nzini,
25 āmōvea miti mau. Indi utuku kati Vaulo na
Tsila makivoya Mulungu, mamwinia. Indi
26 ala ōve mamēsikitsya. Indi imwe kwatwika
kisingiso kinene tja-nzi na itumula tsya
tjumba tsyasingisanga, indi myomo yonze
yavinguka na ōnze māsatsywa mbingu tsyō.
27 Indi muiī wa ōve āmuka na ōna: myomo ya
tjumba ni mivingue, ākua uvanga, āmanza
28 kuyuaa mwēne, atjatsya: ōve nimakiie. Indi
Vaulo ēta na watsya munene, atjatsya: Mana
kuyika undu usuku, undu isy'onze nivotī.
29 Indi āmanza taa ātūlila nzini, na akitetema
30 āmavalukila mauni Vaulo na Tsila, na āmau-
malya-ndza ēa: Mavwana, ngēkāta, nokoke?
31 Indi mātsya: Umwīkīe Vwana Yetsu, nōkwo-
32 koka wę na ņumba yāku. Na mānēna namo

ndeto ya Mulungu na ōn̥ze, ala māi vau n̥umba
33 yāke. Na āmas̥engelelya tsaa uya w'ōtuku,
āmas̥ambya makuna na ēkiwa mandzi oyu wė́
34 na andu māke ōn̥ze; na āmatwaa n̥umba,
āmatsovētsya kandu, na ātsīlila na n̥umba
35 yāke yon̥ze, undu wīkīite Mulungu. Indi
kwatja, mavalotsi mātuma matsikali, matja-
36 tsya: S̥atsya andu atsu. Indi muiī wa ōve
āmutavya Vaulo ndeto itsu: Mavolotsi nima-
tumanie, mukas̥atsywe; na indino umalai,
37 mukis̥i n'ōvoo. Indi Vaulo āmēa: Nimana-
tukunie ńa, titēnatsililwa, tikīs̥wa ti andu
Alōma na manatwikia tjumbani; na indino
mēkutwitja-ndza kwa mbis̥a? Ai! Ekai, indi
38 mauke ēne, makatutwae ndza. Indi matsi-
kali māmatavya mavalotsi ndeto itsu; namo
39 mākia, mēw̥a, kana mē Alōma; na māuka,
māmakjiakitsya, na māmatwaa-ndza, māvoya,
40 maumale mutsyi. Indi māumala tjumba,
mālika kwa Litia na mōna ānais̥e māmakjia-
kitsya na māumala.

Kilungu tj'ēkumi na mwondza.

1 Indi māvita Ambivoli na Avalonia, māuka
Tetsalonike, vala vāi tsinakoke wa Ayuti.
2 Indi kwa kiman̥io tjāke Vaulo ālika kwō
3 na matsavato atatu ānēnea myolo namo, aki-
mavinguia na āmaelekanilya: kana kwai
tjas̥i, Kilitsito an̥amae na kutsyuka akwu-
ni na kana uu niwė́ Kilitsito, Yetsu, ula
4 ngumutavya ińwi. Na amwe mō mātsetse-
ngwa na māvotana na Vaulo na Tsila, na
ngus̥u nene ya Aelēne, ala makiīte Mulungu,

5 na aka ma mbē ti atiti. Indi Ayuti mākwa-
twa ni kiw̱iu na māietee andu as̭uku na ima-
lamali na māingianitsya andu, mēkia mutsyi
kolokolo, na māungama mbē wa ṋumba ya
Yatsono, māmanz̭a kumatwaa ikomanoni ya
6 andu. Indi mālēa kumōna, māmukutsya Ya-
tsono na ānais̭e amwe kwa anene ma mutsyi,
makiia: Ala mēkūkilya nz̭i yonz̭e, atsu ni-
7 maukjie na kū; Yatsono nuamạtsya; na atsu
ōnz̭e mēkuńendea myamulo ya Kaitsala, ma-
8 tjatsya: Kwi tsumbi ungi Yetsu. Indi mōki-
lya ngus̭u na anene ma mutsyi, makīw̱a itsu,
9 na mānengwe muvunga ni Yatsono na al'āngi,
10 māmas̭atsya. Indi ānais̭e mātwaa Vaulo na
Tsila mituki n'ōtuku Veloia. Māvika, mās̭i
11 tsinakokeni wa Ayuti. Indi atsu mēkala mu-
lulì, kutē ala ma Tetsalonike; mētikila ndeto
na ngoo yonz̭e, makimanz̭a mus̭eṋa na mus̭eṋa
12 myoloni, kana niw̱o. Na ēngi mō mālika
kwīkīa na andu ti atiti: aka Aelēne anene na
13 aume. Indi Ayuti ma Tetsalonike māmaṋa,
kana na kū Veloia ndeto ya Mulungu ikuta-
vw̱a ni Vaulo, māuka kū, makis̭ukas̭uka na
14 makiingianitsya ngus̭u. Ṭiwo ānais̭e māmu-
twaa Vaulo oyu ngūkani y'ōkanga; na Tsila
15 na Timoteo mātiwa kū. Ala matwaie Vaulo,
māmuvitja Atene. Na mānengwe mwamulo
kwa Tsila na Timoteo, mauke kwāke, ul'ōndu
matoṋa mituki, masi kwō.
16 Indi Vaulo akimētelela Atene, tjuu tjāke
tjas̭ilika nz̭ini kwāke, akitsitsya: mutsyi ni-
17 wutsuīte matsanamu ma milungu. Na ānēna
tsinakokeni na Ayuti na ala makiīte Mulungu,
na tsokoni kula mus̭eṋa n'andu, ala māvita.

18 Indi amwe ma Evikulio na Tsoiko, mavilo-
tsovo, matetanya nāke. Angi mātsya: Nu-
kwenda kunēna tjau, muvungūkji utsu? Angi
mātsya: Kaşi ni mutavanya milungu myeni,
19 undu nukutavanya Yetsu n'ōtsyukji. Indi
māmukwata, māmutwaa Alio-Vako, matjatsya:
Tititoņa kumaņa: kitsomo tjeu, kil'ōkutava-
20 nya, ni tjau? Undu nukutwetee maundu
maeni matuni maitu; na nitikwenda kumaņa:
21 undu uu ukatwikāta? Indi Ātene ōnze na
aeni, ala mātinda kū, matiamanza undu ungi,
kutē kunēna na kwişikitsya uvoo ula mweu.
22 Indi Vaulo, ūngamīte kati wa Alio-Vako,
ātsya: Aume ma Atene, ningumwona, mwi
23 andu, mukiīte milungu kwonze. Undu ngi-
vita na ngitsitsya ņumba tsya milungu yēņu,
nōna na kitaa, tjōlēlwe: Kwa Mulungu, uta-
maņikīte. Indi ul'ōndu mukutāia ta atamaņi,
24 uu ningumutavya. Mulungu, ula watsovitsye-
nzi na tsyonze, tsyi vau nzini, utsu akīşwa ni
tsumbi, ukwamula itu na-nzi, ndētua ņumba,
25 itsovētywe ni mōko; na ndēşukumwa ni mōko
ma andu, ta ē vata na mundu, mwēne nuku-
26 manenge ōnze şāyu na mivevo na tsyonze. Na
ēkjie: mbai yonze ya andu, itjuma mundu
umwe, yikale nzi yonze, kula ivikīte, atjamula
tsyąşi, tsyąşītwe, na mivaka ya mēkalo mō,
27 mamumanze Mulungu, makēswe makimuva-
vāta kana mamwone, akīşwa nivoī, ndē kwatsa
28 na kul'ōmwe waitu: undu kwāke ti na şāyu
na tikitambuka na tikīşwa nivotī; t'ōndu na
amwe ma ndili tsya waşi tsyēņu mātsya: Undu
29 naitu ti kitsyao tjāke. Tikīşwa ti kitsyao tja
Mulungu, titikātsye: ulungu nukuvwanana

na s̭āvu kana ves̭a kana ivia, kila tjatsuvītywe
30 n'ōtuika kana wui wa mundu. Indi Mulungu
ndēkutsitsya myaka y'ōtamaṋa, indino nuku-
matavya andu ōnz̭e kū kwonz̭e, mālyule ngoo,
31 t'ōndu watw̭ie mus̭eṋa, ul'ōkwenda kutsilila
nz̭i yonz̭e ukalakalani kwa mundu umwe, wa-
nuvie, āmina kumunenge kula mundu vandu
32 va kwīkīa, akimutsyutja akwuni. Indi mēw̭a
utsyukji wa akwu, amwe mātsea, angi mātsya:
33 Tikakwis̭ikitsya uvoo uu ingi. Uu Vaulo
34 āuma kati wō; indi andu aume amwe māvo-
tana nāke na mālika kwīkīa; kati wō Tioni-
tsyo, ula wa Alio-Vako, na mundu muka,
tsyitwa yāke Tamali na angi vamwe namo.

Kilungu tj'ēkumi na ṋaṋa.

1 Itina wa atsu āumala Atene, ās̭i Kolindo.
2 Na ōna Muyuti umwe, tsyitwa yāke Akila,
kwa kutsyawa Muvondo, ul'ōnaumie Italia va-
mwe na mukāke Vilitsila, undu wa mwamulo
3 wa Kalautio: Ayuti ōnz̭e maume Lōma. Āmē-
tsia na akitēs̭ya wia umwe tamo, ēkala kwō na
mātēs̭anya wia vamwe; undu māi atsovya ma
4 maema. Indi ānēna tsinakokeni kula tsavato
5 na ātsetsenga Ayuti na Aelēne. Indi Tsila na
Timoteo matjuka kuuma Maketonia, Vaulo
ātavanya ndeto na viṋa munene, ānenge Ayuti
6 ukutsi: Yetsu ni Kilitsito. Indi makikalalya
na matjumānga, āvaundza ngua, ām̭ēa: Nz̭a-
kame yēṋu yuke mutwe wēṋu! Ne ndi na
7 s̭ii! Kuuma indino ngas̭i kwa amais̭a. Na
āumala vau, ālika ṋumba ya mundu, tsyitwa
yāke Titio Yutsito, ukiīte Mulungu; ṋumba

8 yāke yakwatana na tsinakoke. Indi Kilitsivo,
munene wa tsinakoke, ālika kwīkīa na ṋumba
yāke yonẓe na Akolindo ēngi, makīwa, māīkīa
9 na mēkiwa mandzi. Indi Vwana āɱwia Vaulo
utuku kwa woni: Ndukakie, indi nēna na
10 ndukakilye; undu ńe ni vamwe nākụ na mu-
ndu ndakakwitsia, akakwike nai; undu ni na
11 andu ēngi mutsyi uu. Indi ēkala kwō mwaka
umwe na myei ẓandatu, akitsomeẓya ndeto ya
12 Mulungu. Indi Kalio akīẓwa āi wali wa Akaia,
Ayuti māmūkilila Vaulo na ngoo imwe na
13 māmutwaa kitumbini tj'ōtsili, matjatsya: Mu-
ndu uu nukutsetsenga andu, mamutaie Mulu-
14 lungu, kutē mwamulo. Indi Vaulo akilyi
kwaẓamya kańwa, Kalio āmēa Ayuti: Kiẓa
nivowi wai kana ivitia iẓuku, Ayuti, kiẓa ni-
15 mwitikilile undu wa-wo; indi kiẓa ni makū-
lanyo ma ndeto na matsyitwa na mwamulo,
ula wēṋu, tsitsyai ińw'ēne; ndikwenda kwi-
16 kala ndzili ya maundu atsu. Na āmalundja
17 kitumbini tj'ōtsili. Indi ōnẓe māmukwata
Tsotsene, munene wa tsinakoke, māmukuna
mbē wa kitumbi tj'ōtsili; na Kalio āyekea
18 maundu atsu ōnẓe. Indi Vaulo ātina kwikala
matuku amwe, ēania na ānaiẓe, āẓi na ngalawa
Tsilia, na vamwe nāke Vilitsikila na Akila,
ula waendzie tjongo Kendjelea; undu watwa
19 tjaẓi. Indi māvika Evetso, nāke āmatia kū,
indi mwēne ālika tsinakokeni, ānēna na Ayuti.
20 Indi makimuvoya, ēkale kwō matuku angi,
21 ndētikila, indi ēania na ātsya: Ngatsyoka ingi
kwēṋu, Mulungu wéndaa. Āumala Evetso na
22 ngalawa na āvika Kaitsalia, āmbatia na ākēẓya
23 uvai, āẓēa Andiokia; na ātinda vau matuku

amwe, āumala, akivita umwe n'ōmwe nẓi ya
Kalatia na Vilikia, akilumya avikili ōnẓe.
24 Indi Muyuti umwe, tsyitwa yāke Avolo, kwa
kutsyawa Mwaleketsandelia, mundu wa ki-
maṉi, āvika Evetso, āi na viṉa kwa myolo.
25 Utsu āi ātsomeṣywa kitsomo tja Vwana na
wakanīte tjūni ānēna na ātsomeṣya kwa-wo
maundu ma Yetsu, akimaṉa yikia ya mandzi
26 ya Yoane yoka. Nāke āmba kunēna ńa tsi-
nakokeni. Indi Vilitsikila na Akila māmwiwa,
māmwotsa, mātina kumwelekanilya kitsomo
27 tja Mulungu. Indi akimanẓa kuṣi Akaia,
ānaiṣe māmuńatsya, māmōlela avikili, mamwa-
tsye. Āvika kū, āmatēṣetsya ēngi, ala maīkīite,
28 kwa tei. Undu āmatsinda Ayuti ńa, atjonya
kwa myolo: Yetsu ni Kilitsito.

Kilungu tj'ēkumi na kenda.

1 Indi kwatwika, Avolo akīkala Kolindo,
Vaulo āvita ivalo tsya yulu, āuka Evetso na
2 ōna avikili amwe, na āmēa: Mwanengjiwe
Tjuu muṣeu, mukilika kwīkīa? Indi mā-
mwia: Na titiēwa, kana nivokī Tjuu muṣeu.
3 Na ātsya: Mwēkīwe mandzi kwa tjau indi?
Indi mātsya: Kwa yikia ya mandzi ya Yoane.
4 Indi Vaulo ātsya: Yoane ēkia mandzi yikia
ya mwalyulo wa ngoo, akimaonya andu, ul'ō-
kūka itina wāke, mamwīkīe; niwė ula Yetsu.
5 Indi mēwa, mēkiwa mandzi kwa tsyitwa ya
6 Vwana Yetsu. Na Vaulo āmailīla mōko, Tjuu
muṣeu āmētsia na mānēna kwa nime na māṣa.
7 Indi ōnẓe māi andu t'ēkumi na ēli. Indi ālika
8 tsinakokeni, ānēna ńa myei itatu, akitsomeṣya

maundu m'ōtsumbi wa Mulungu na akima-
9 tsetsenga. Indi amwe mōmya ngoo na māńe-
ndea, makinēnea nai kitsomo kī matuni ma
ngus̭u, āmaeka, āmatānya avikili namo, kula
mus̭eṋa akinēnanya namo kitsomeoni tja Ti-
10 lāno. Indi uu watina kwikika myak'ēli, ōna
ōnz̭e, ala mātuie Atsia, mēw̱a ndeto ya Vwana,
11 Ayuti na Aelene. Na Mulungu ēka tsyama,
12 ivitukīte, kwa mōko ma Vaulo, ōna awau māe-
tewe ngua tsya yutia na itemu, tsyumītywe
mwiini kwāke na kumalungilya mōwau, na
13 tsyuu is̭uku tsyaumalywa. Indi na Ayuti
amwe, alundja ma mbevo, andu, mānganga kū
na kū, mātata kuwetea, ala māi na tsyuu is̭u-
ku, tsyitwa ya Vwana Yetsu, matjatsya: Ni-
ngumulundja kwa Yetsu, ula Vaulo ukutava-
14 nya. Indi kwai āna mwondza ma Muyuti
umwe Tsekia, mukoan̂i munene, ala mēk'ōu.
15 Indi tjuu kis̭uku tjamēa: Yetsu nimwitsi, na
16 Vaulo ngumumaṋa, indi ińwi nińwāu? Na
mundu, wai na tjuu kis̭uku, āmatūlila, āma-
tsinda ōnz̭e ēli, āmatoṋa, mākia ṋumb'ēya mē
17 as̭ei na mē na itau. Indi uvoo uu wakomanwa
kwa Ayuti ōnz̭e na Aelene, ala mātuie Evetso,
na vw̱ia wamavalukila atsu ōnz̭e na tsyitwa ya
18 Vwana Yetsu yakas̭iwa muno. Na ēngi mō,
ala maīkīite, māuka, makinenge ukutsi na
19 makitavanya maundu mō. Indi ēngi m'āla
mātindaa na mawia m'ōvungu, mākolanya ma-
walaka, māvivya mēs̭oni ma ōnz̭e na mātala
mas̭oa mamo na mōna ilovia ngili myongo
20 itatu. Uu ndeto yakula na yaluma kwa viṋa
wa Vwana.
21 Indi maundu atsu mavikīte, Vaulo ātw̱a

tjūni kuvita Maketonia na Akaia na kuși
Yelutsalēme, atjatsya: Namīna kui kū, ńe
22 ni kuși kwona Lōma. Indi ātuma Maketonia
ēli m'āla māmușukumaa, Timoteo na Ela-
tsito; mwēne ātiwa Atsia matuku.
23 Indi kwatwika matuku aya mavata manene
24 undu wa kitsomo kī. Undu mundu, tsyitwa
yāke Temetelio, mutui wa vușa, akitsovya
ŋumba tsya Aletemi tsya vușa, ānenge nduika
25 wia ti mutiti. Ākolanya atsu na atēșī ma
mawia aa, āmēa: Aume, nimwitsi: ușwii witu
26 nukuuma wia uu; na mukwona na mukwiwa,
kana ti Evetso tu, indi kași Atsia wonze
Vaulo uu ātsetsenga na ālyula ngușu nene,
atjatsya: Tiyo milungu, ila itsovētywe ni
27 mōko. Indi ti wia uu witu woka ukilyi
kuumwa, indi na ŋumba nzeu ya mulungu
muka munene, Aletemi, ikavușitsywa na ika-
venewa utana wāke, ul'ōkutāiwa ni Atsia
28 wonze na-nzi yonze. Indi mēwa na mautsuīte
mișato, maua-mbu, matjatsya: Munene ni
29 Aletemi wa Evetso! Na mutsyi wonze wau-
tsua kolokolo uu na mātsemba ōnze na ngoo
imwe teatalo, māmakutsya Kaio na Alitsi-
talako, Amaketonia, atindanya ma Vaulo.
30 Indi Vaulo akimanza kulika ikomanoni, avi-
31 kili matiamuletja. Indi na amwe ma anene
ma Atsia, ala māi aŋaŋae māke, māmutumia,
32 māmukānya, ndakalike teatalo. Na angi
māia uu na angi māia uu, undu ikomano
yatitimuka, na ala ēngi matiamaŋa, undu
33 makomanīte ni tjau. Indi mamuumya Ale-
ketsandelo ngușuni, Ayuti makimulutānga;
indi Aleketsandelo āvenetsya na kwoko, āma-

34 ṋza kwikaia mbē wa andu. Indi māmaṋa:
ni Muyuti, kwatwika watsya umwe kwa ōṋze,
makiia vandu va tsaa yili: Munene ni Ale-
35 temi wa Evetso! Indi mwoli wa mutsyi
ākilis̭ya ngus̭u, ātsya: Aume, Aevetso, mundu
wi-va, ul'ōtētsi, kana mutsyi wa Evetso ni
mutsuvii wa ṋumba ṋzeu ya Aletemi munene
na wa tsanamu wāke, wavalukile kuuma kitu-
36 tuni? Indi kis̭a maundu atsu matikalalika,
ni kwēṋu, kwitsyīa na kutēka undu na mituki.
37 Undu mwētie andu atsu, indi timo mbuta
tsya ṋumba ṋzeu na matinaumanga mulungu
38 waitu. Na kis̭a Temetelio na ila nduika
vamwe nāke mē na ndeto na mundu, tsyas̭i
tsya tsalia nivotsyi na mawali nivomai, maka-
39 tavanye. Indi mukīs̭wa mwi na undu ungi
wa kukūlya, ukatw̭ika ikomanoni, yi kalakala
40 kwa mwamulo. Undu ti na mbanga ya kuta-
vanywa undu wa mavata ma muṋzi uu na
kutii ndeto, ila tatoṋa kwikaia undu wa kolo-
41 kolo uu. Na ānēn'ōu, ātula ikomano.

Kilungu tja myongw'ēli.

1 Indi kilondzo tjakilis̭ywa, Vaulo āmēta
avikili kwāke, āmakānya na ēania na āumala
2 kus̭i Maketonia. Indi āvita ivalo iya na
āmakānya na ndeto ṋingi, ās̭i Ela, na ātinda
3 vau myei itatu. Na ākilyi kulika ngalawani
kus̭i Tsilia, āmaṋzwa ni Ayuti, ōawe, ātw̭a
ndzama kutsyoka na ndzia ya Maketonia.
4 Indi ātiania nāke Tsovatalo wa Vilo Muve-
loia, indi Atetsalonike: Alitsatalako na Tse-
kundo, na Kaio Muteleve na Timoteo; indi

5 ala ma Atsia: Tikjiko na Tolovimo. Indi
6 atsu mātongoitsya, mātwetelela Toloa. Indi
matuku ma mikae, itēkiwa nditi, māvita, iş̂yi
taumala Vilivo na ngalawa na taş̂i kwō Toloa
matuku atano, tatinda vau matuku mwondza.
7 Indi muş̂eŋ̂'ōmwe wa tsavato, naitu tai tiko-
manīte, titule mukae, Vaulo ānēna namo,
atjenda kuumala kwatja, na ātuuka ndeto
8 muvaka ni utuku kati. Indi kwai mataa
mēngi ila ŋ̂umba ya yulu, vala takomanie.
9 Indi kwēkala mwomoni mwanake umwe, tsyi-
twa yāke Eitikjo, ākwatwa ni too ula mwito,
Vaulo akitina kunēna, ālikwa ni too, āvaluka
ŋ̂umba kuuma yulu ya katatu na ōkilywa, ē
10 mukwu. Indi Vaulo āş̂ēa, āmukumania na
āmwitsumbilila, ātsya: Mutikatsāiei, undu
11 ş̂āyu wāke nivowi nẑini wāke. Indi ālitsa
na ātula mukae na ātsama na ātina kunēna
12 namo, muvaka kutje, tiwo āumala. Indi
mātwaa kavitsi, kē ş̂āyu na mākjiakitsywa
13 il'ēnene. Indi tatongoitsya na ngalawa, taş̂i
Atso, titjatsya: tikamwotsa Vaulo vau, undu
niwo wamulile, mwēne akimanẑa kuş̂i na mau.
14 Indi ākomana naitu Atso, tamwotsa, taş̂i Miti-
15 lene. Kuuma vau taumala, muş̂eŋ̂'ōngi ta-
vika tiemēne na Kjio, indi ul'ōngi takwata
ndzia ya Tsamo, indi muş̂eŋ̂a, ul'ōvikilīte,
16 tauka Milēto. Undu Vaulo āmanẑa kuvita
Evetso, ndakētse kwikalānga Atsia; undu
ēkulūta, kiş̂a kukutoŋ̂eka kuvika, ēş̂we ē
17 Yelutsalēme muş̂eŋ̂a wa Vendekote. Indi
kuuma Milēto ātuma Evetso, āmēta atumia
18 m'ōvai kwāke. Indi māvika kwāke, āmēa:
Nimwitsi kuuma muş̂eŋ̂a wa kwandza, ula

nakin̯angjie Atsia, t'ōndu nēkalaa kati wēn̯u
19 matuku ōnz̯e, ngimus̯ukuma Vwana na kutso-
nokea kwonz̯e na mēs̯oi na myelyo, ila ya-
20 ngwatie kwa ndzama tsya Ayuti; t'ōndu
ndialēa kunēna ndeto, tsyailīte kwa kumu-
21 tavya na kumutsomes̯ya ńa na n̯umba; ngi-
nenge Ayuti na Aelene ukutsi wa mwaluko
kwa Mulungu na wa mwīkīo kwa Vwana
22 waitu Yetsu. Na indino, tsitsya, ningus̯i
Yelutsalēme, novētwe tjūni na ndyitsi mau-
23 ndu, makambitsia; nītsi tu, kana Tjuu mus̯eu
mutsyi na mutsyi nukungutsia, atjatsya:
24 mbingu na mōn̯amai mēkumbetelela. Indi
ningwatsya: s̯oa wa s̯āyu wạkwa ti kīndu
kwākwa, ngīs̯wa ngamina mwendo wākwa na
us̯ukumi, ula nanengjiwe ni Vwana Yetsu:
kunenge ukutsi w'ōvoo mutseo wa tei wa
25 Mulungu. Na indino, tsitsya, nītsi, kana
mutikāmbila kwona us̯yu wākwa iń'wonz̯e,
kula navita kwēn̯u, ngitavanya utsumbi.
26 Kw'ōndu uu ningumunenge ukutsi mūnz̯i
uu: ni mus̯eu-ńe wa nz̯akame ya mundu
27 wonz̯e; undu ndialēa ndeto ya kumutavya
28 ndzama yonz̯e ya Mulungu. Itsitsyai ińw'ēne
na yende yonz̯e, vala Tjuu mus̯eu amwikiye
aungamii, mwis̯ye uvai wa Mulungu, ula
29 wēkitiye kwa nz̯akame yāke mwēne. Nītsi,
kana makalika kwēn̯u itina wa kuuma kwā-
30 kwa ndzui ngai, ila itēw̯ia yende tei. Na
kati wēn̯u makōkila andu, makinēna ndeto
31 tsy'ōvungu, mavene avikili, mamātie. Kw'ō-
ndu uu tsalutjai, mukililikana, kana myaka
itatu utuku na mus̯en̯a ndiaeka kumukānya
32 kul'ōmwe na mēs̯oi. Na indino ningumwiya

ińwi kwa Vwana na kwa ndeto ya tei wāke,
ila yi na viṋa kumwaka na kumunenge wāi
33 kati wa andu as̯eu. Ndiamanz̭a ves̯a kana
34 s̯āvu kana ngua tsya mundu. Nimwitsi ēne,
kana ṁōko aa matēs̯itsye wia kwa mavata
35 mākwa na ma andu mākwa. Kū kwonz̭e
namwonya, kana kwa kutēs̯ya wia ni kuma-
tēs̯etsya awau, na kulilikana ndeto tsya Vwana
Yetsu, undu wāitsye: Kunenge kwi matsia
36 kutē kunengwe. Na ānēn'ōu, ātūlya-ndu
37 mwēne vamwe na ōnz̭e, āvoya Mulungu. Indi
kwatwika kiio kinene tja ōnz̭e na māmuvalu-
38 kila Vaulo ngjingoni, māmumuṋa, makīw̱ia
woo ula munene ila ndeto, wāitsye, kana
matikāmbila kwona us̯yu wāke. Māmuuma-
tsya ngalawani.

Kilungu tja myongw'ēli na kimwe.

1 Indi kwatwika tavetwa namo na takua
nanga, tas̯i na ngalawa mwendo umwe-umwe
Koo, na mus̯eṋa wa kēli Loto, kuuma vau
2 Vatala. Na tōna ngalawa, il'ēkus̯i Voinike,
3 talitsa na taumala. Indi Kivilo kitjoneka,
na takieka kwoko kw'āka, takwata ndzia ya
Tsilia na tavika Tilo; undu ngalawa yas̯ētsya
4 mwiyo wayo kū. Indi tōna avikili, tēkala kū
matuku mwondza; namo māmutavya Vaulo
5 kwa Tjuu, ndakāmbatie Yelutsalēme. Indi
kwatwika, tavitja matuku maitu, tas̯i, ōnz̭e
na aka na tsyana makituumatsya muvaka
ndza ya mutsyi na tatulya-ndu ngūkani, ta-
6 voya Mulungu, tēania na talika ngalawani,
7 indi atsu mēnuka kwō. Indi taminukilya

tjalo kuuma Tilo, tauka Votolemai na takē-
s̥anya na avikili, tēkala mus̥eŋ'ōmwe kwō.
8 Indi mus̥eŋa wa kēli taumala, tauka Kaitsalia
na talika ŋumba ya Vilivo, mutavanya uvoo
mutseo, umwe wa ala mwondza, tēkala kwāke.
9 Indi nāke āi na ēetu ana, matāi na aume, ala
10 mās̥a maundu. Indi tikīkala kū matuku
mēngi, kwas̥ēa mundu kuuma Yutaia, munavi,
11 tsyitwa yāke Akavo, na āuka kwitu. Na ōtsa
ndavu ya Vaulo, āyova mau na mōko, ātsya:
Uu nukunēna Tjuu mus̥eu: mundu, mwēne
ndavu ii, Ayuti makamwov'ōu Yelutsalēme
na makamuumya, mamwikie ndzāni tsya
12 amais̥a. Indi tēw̥a ndeto itsu, tamukānya is̥yi
na al'āngi ma mutsyi uu, ndakāmbatie Yelu-
13 tsalēme. Tiwo Vaulo ātsungia: Mwikanyāta,
mukiia na mukindula ngoo yākwa? Undu
ńe niumbīte, ti kwovwa tu, indi na kukwa
Yelutsalēme undu wa tsyitwa ya Vwana
14 Yetsu. Indi akilēa kutwis̥ikitsya, takilya,
titjatsya: Tjendo tja Vwana kīkike.
15 Indi matuku atsu māvita, tōva tjalo, tāmba-
16 tia Yelutsalēme. Indi na amwe ma avikili
ma Kaitsalia mās̥i vamwe naitu, makitutwaa
kwa Munatso, mundu Mukivilo, muvikili wa
17 tene, tāmama kwāke. Indi tikivika Yelu-
18 tsalēme, avikili mātus̥aua netsa. Mus̥eŋa wa
kēli Vaulo ās̥i naitu kwa Yakovo na atumia
19 ōnz̥e mākomana kū. Na āmakēs̥ya, āmanenge
uvoo umwe n'ōmwe wa maundu, Mulungu
20 wēkjie amais̥ani kw'ōs̥ukumi wāke. Indi
mēw̥a, māmutaia Mulungu na māmwia: Nu-
kwona, mwanātsa, ngili tsyanāta tsyi vau kati
wa Ayuti, ala maīkīite, na ōnz̥e mē na kiw̥iu

21 kwa mwamulo. Indi mātavwa uvoo wāku,
kana nukutsomeşya Ayuti ōnẓe kū kwonẓe
amaişani, maekane na Motse, utjatsya: mati-
kāike tsyana na matikatambuke kwa tsyi-
22 şio. Tikēkāta? Makēwa niwo, kana nūkīte.
23 Indi ik'ōu, ula tikukutavya. Kwitu vē andu
24 ana, mē na wąşo. Atsu umōtse, ukēşeuvye
vamwe namo na umya mali, mēndzwe tjongo,
na ōnẓe makamana, kana ul'ōndu wāku mata-
vitsywe, ti kīndu, indi nukutambuka mwēne,
25 ukitsitsya mwamulo. Indi ala amaişa, maī-
kīīte, tamōlēle, makaitsētsee kwa kişangōna
tja aimu na nẓakame na ila yitītwe na ulalai.
26 Tiwo Vaulo ōtsa al'āndu muşeņ'ōngi, na
ēşeuvya vamwe namo, ālika ņumba nẓeu na
akitavanya, kana matuku ma kişeuvyo nima-
vikīte, muvaka tjumwe kişangona tja kul'ōmwe
27 wō. Indi ala matuku mwondza mākilyi ku-
şela, ala Ayuti ma Atsia māmwona ņumba
nẓeu, māingianitsya nguşu yonẓe na māmu-
28 kwata, makiia: Aume, Aitsaēle, tēşetsyai!
Utsu niwė ula mundu, ukutsomeşya kū kwe-
nẓe, akivuşya andu aa na mwamulo na vandu
vā; na ingi ālitja Aelene ņumba nẓeu na
29 atsunya vandu vā vaşeu. Undu māi māmwona
Tolovimo Mwevetso vamwe nāke mutsyi na
30 mātsya: Vaulo āmulitja ņumba nẓeu. Na
mutsyi wonze wōkila na kwatwika mutulanyo
wa andu. Na mākwata Vaulo na māmuu-
malya ņumba nẓeu, makimukutsya; na mi-
31 tuki myomo yavingwa. Na makimanẓa ku-
mūaa, nguma yamuvikia valotsi wa ngili
32 wa kituu: Yelutsalēme wonẓe nukūkila. Utsu
ōtsa oyu matsikali na mavalotsi ma yana

na ātsemba kwō. Indi-mo mōna valotsi wa
ngili na matsikali, māeka kukuna Vaulo.
33 Tiwo valotsi wa ngili āşengea, āmwotsa na
āmula, ōvwe na miņololo īli, na ākūlya: niwȍ
34 na ēkji'āta? Angi māia uu n'āngi māia uu
nguşuni: indi ndātoņa kumaņa undu wa-w̱o
35 kwa kilondzo, āmula, atwawe ngomeni. Indi
akīşwa āi mbatsyani, ētsa kukuwa ni matsikali
36 undu w'ōn̆endu wa nguşu; undu andu ēngi
37 mātia, makiia: Umūae! Na ākilyi kulikwa
ngomeni, Vaulo āmwia valotsi wa ngili: Ndu-
ndetje, ngutavye ndeto? Nāke ātsya: Nuitsi
38 kielēne? Tiwę ula Mwaikivito, ula matuku
matiti māvita, unōkililye andu ngili ina ma
39 Tsikalio, na akimaumalya ņika? Indi Vaulo
ātsya: N̗e ni mundu Muyuti, Mutalatso wa
Kilikia, mwana-mutsyi wa nguma nene. Indi
40 ningukuvoya, undeke, ninēne na andu? Indi
āmweka, Vaulo āungama mbatsyani, āmave-
nētsya andu na kwoko; indi kwatwika ikilya,
āmēa kişyomo tja kievelaio, atjatsya:

Kilungu tja myongw'ēli na kēli.

1 Aume, ānātsa na aişe, mbişikitsyei, ngīkāia
2 indino mbē wēņu. Indi mēw̱a, kana ānēna
namo kişyomo tja kievelaio, mākilya kji; na
3 ātsya: Nin̆e mundu Muyuti, natsyaiwe Tala-
tso wa Kilikia, indi naewa mutsyi uu mauni
ma Kamaliēle, ngitsomeşywa mwamulo wa
aişe kalakala ke, nēw̱a kiw̱iu kwa Mulungu,
4 t'ōndu inw'ōnẕe mwi natjo munẕi-uu; nalundja
kitsomo kī muvaka kikwu, ngiova na ngi-
5 matwaa tjumbani aume na aka; ul'ōndu

mukoani munene na utumia wonz̭e ukutoṋa
kungutsia; na nanengwe mavalua nimo kwa
ānais̭e, nas̭i Tamatsako, nove na ala ma kū na
6 kumatwaa Yelutsalēme, makunwe. Indi kwa-
twika, ngis̭i na ngis̭engelela Tamatsako, tsyua
ikiungama, imwe tjēni kinene tjamulika-ńe
7 kuuma kitutuni, na navaluka-nz̭i na nēw̱a wa-
tsya, ukimbia: Tsaulo, Tsaulo, nukundungilya-
8 ki? Indi-ńe natsungia: Ni-wǫ, Vwana? Na
āmbia: Ne ni Yetsu Munatsalēte, ul'ōkumu-
9 lundja. Indi ala māi nākwa, mōna tjēni,
indi watsya, ula wanēna nākwa, matiaiw̱a.
10 Indi nātsya: Ngēkāta, Vwana? Nāke Vwana
āmbia: Wōkila, s̭i Tamatsako, na kū ukatavw̱a
11 maundu ōnz̭e, ala wāmulīlwe, wike. Indi ngī-
s̭wa ndiaona kīndu kwa kititso tja tjēni kiya,
ngikwatwa mōko ni atindanya mākwa, nauka
12 Tamatsako. Indi Anania, mundu mus̭eu wa
mwamulo, ukutaiwa ni Ayuti ōnz̭e, matuie kū,
13 āuka kwākwa na āungama vakuvi, āndavya:
Tsaulo, mwanātsa, unengwe kwona. Nākwa
14 tsaa uu-uu nāmwona. Indi ātsya: Mulungu
wa ais̭e maitu nuakunuvie kumaṋa tjendo tjāke
na kwona ula mukalakala na kwiw̱a watsya
15 kańwani wāke, wīs̭we ngutsi yāke kwa andu
16 ōnz̭e ya maundu, ala wōnie na kwiw̱a. Na
indino wikalangila-ki? Wōkila, wikiwe ma-
ndzi, ukas̭ambw̱e mawas̭e māku, ukīta tsyitwa
17 yāke. Indi kwatwika, natsyoka Yelutsalēme,
na ngivoya Mulungu ṋumba nz̭eu, nakwatwa
18 ni Tjuu na namwona, akimbia: Ikulūte na
umāla mituki Yelutsalēme, undu matikētikila
19 ukutsi wāku kwākwa. Nākwa nātsya: Vwana,
ēne nimētsi: nińe, ula wamakwatie, ala makwī-

20 kīite, na kumaṉamatsya matsinakokeni; na
vala nẕakame ya Tsevano, ngutsi yāku,
yētiwa-nẕi, nākwa mwēne nai ngiungama vau
na ngītikila na ngiiya ngua tsy'āla māmūaie.
21 Na āndavya: Ṣi, ńe ngakutuma kwa amaiṣa
22 kwatsa. Indi māmwiṣikitsya muvaka ndeto
ii na mōkilya watsya wō, matjatsya: Umūae
mundu utsu, undu ndētoṉa kwikala ṣāyu ingi.
23 Namo makiia na makitembua ngua na matju-
24 lutja kitoo yulu, valotsi wa ngili āmula, alikwe
ngomeni, atjatsya, mamukune na myundzyu,
25 amaṉe undu wa tjau undu māmuiia uu. Indi
māmina kumumamya, akunwe, āmwia valotsi
wa yana, ūngji vau: Ni kalakala kwēṉu, ku-
mukuna Mulōma na ndanāmba kutsililwa?
26 Indi valotsi wa yana ēwa, āṣi kwa valotsi wa
ngili, āmutavya, atjatsya: Nukwenda kwi-
27 kāta? Undu mundu uu ni Mulōma. Indi
valotsi wa ngili āmwitsia, āmwia: Undavye,
28 wi Mulōma? Indi ātsya: Ii. Indi valotsi
wa ngili ātsungia: Ńe nanengjiwe wo utsu
kwa ilovia tsīngi. Indi Vaulo ātsya: Indi ńe
29 natsyaiwe nawo. Na-'yu māekana nāke, ala
māmanẕa kumukūlya. Indi ula valotsi wa
ngili ākia, āmaṉa, kana ni Mulōma na undu
30 wai āmwovēte. Indi museṉ'ōngi, atjenda
kumaṉa niwo undu wa kutavanywa ni Ayuti,
āmuṣatsya na āmula, akoani anene makomane
na atumia ōnẕe na āmuṣētsya Vaulo, āmūnga-
mya kati wō.

Kilungu tja myongw'ēli na katatu.

1 Indi Vaulo ātsitsya ikomano, ātsya: Aume,
ānātsa, natambukjie ndzia ya Mulungu n'ōma-
2 ņani muşeu vyu muvaka muşeņa uu. Indi
mukoani munene Anania āmāmulila maungji
3 vau kwāke, kumukuna kańwa. Tiwo Vaulo
āmwia: Mulungu akilyi kukukuna, ukito,
uvakītwe weu! Nāku nuikalīte vau, undzilile
kwa mwamulo, n'ōtjamula, ngunwe, ukikila
4 mwamulo, ata? Indi ala maungji vau utē,
mātsya: Nukuumānga mukoani munene wa
5 Mulungu? Nāke Vaulo ātsya: Ndinamaņa,
ānātsa, kana ni mukoani munene. Undu vōlē-
twe: Ndukamunēnee nai mwamuli wa mbai
6 yāku. Indi Vaulo āmaņa, kana kilungu kimwe
ni tja Atsatukaio na kingi tja Avalitsaio, āia
ikomanoni: Aume, ānātsa, nińe Muvalitsaio,
mwana wa Avalitsaio, ningutsililwa undu wa
7 mutalişyo n'ōtsyukji wa akwu. Indi akinēn'ōu,
kwatwika iteta ya Avalitsaio na Atsatu-
8 kaio, na nguşu yatānitsya. Undu Atsatukaio
mēkwatsya: vatingwa utsyukji kana alaika
kana tjuu, indi Avalitsaio kwitikila ōnze ēli.
9 Indi kwatwika kilondzo kinene, na mōkila
amwe ma ōli ma kilungu tja Avalitsaio, mātē-
tanya, matjatsya: Titinōna undu uşuku kwa
mundu uu. Indi kişa tjuu ānēna nāke kana
10 mulaika—? Indi kwatwika iteta yai, valotsi
wa ngili ākia; Vaulo akatembuwa nimo, āmā-
mulila matsikali, maşēe, mamukue kati wō na
11 kumutwaa ngomeni. Indi utuku, uvikilīte,
Vwana āmwitsia, ātsya: Uńauke! T'ōndu
wanenge ukutsi wa maundu mākwa kū Ye-

lutsalēme, n'ōu ni wāku kunenge ukutsi
12 na Lōma. Indi kwatja, Ayuti mākomana,
mākila muma, matjatsya: kutii kuya kana
13 kuńwa, matamūaīte Vaulo. Indi māī andu
kuvituka myongw'ēna, ala mākila mum'ē-
14 tsu. Namo māuka kwa akoani anene na
atumia, mātsya: Takila muma, titikatsame
15 kīndu, titamūaīte Vaulo. Na indino ińwi na
atumia ōnz̭e mukamunenge valotsi wa ngili
uvoo, amus̭ētsye kwēṋu, ni kana mumaṋe
netsa maundu māke. Indi ndanāmba kus̭e-
16 ngea, is̭yi tiumbanīte, kumūaa. Indi mwivae
wa Vaulo ēw̱a kitw̱io kī na ālika ngomeni,
17 āmutavya Vaulo. Indi Vaulo āmwita umwe
wa mavalotsi ma yana, ātsya: Mwanake uu
ukamutwae kwa valotsi wa ngili, undu ē n'ōndu
18 wa kumutavya. Nāke āmwotsa, āmutwaa kwa
valotsi wa ngili na ātsya: Mwove Vaulo āmbita,
āmboya, niete mwanake uu kwāku, ē n'ōndu
19 wa kukutavya. Indi valotsi wa ngili āmukwata
kwoko na ās̭i nāke mwas̭o, ākūlya: Ni tjau,
20 kila wi natjo tja kundavya? Indi ātsya:
Ayuti nimatw̱ie ndzama ya kukuvoya, us̭ētsye
uni Vaulo ikomanoni, ni kana kumaṋa netsa
21 undu wāke. Nāku ndukamaīkīe, undu aume
mō kuvituka myongw'ēna māmukungia, ala
makilile muma: vatii kuya kana kuńwa,
matamūaīte ; na indino mayumbanītye,
22 matjetelela witikilo wāku. Nāke valotsi wa
ngili āmweka mwanake, āmina kumwamulila,
ndakamutavye mundu, kana numbumbulile
23 undu uu. Na āmēta ēli ma mavalotsi ma
yana, ātsya : Umbanyai matsikali māna
ēli, ma kus̭i Kaitsalia na alitsi ma nga-

mitsi myongo mwondza na akwi ma ma-
tumo māna ēli, tsaa katatu w'ōtuku wavita.
24 Na tsovyai ṉamu, mamulitsililye Vaulo na
25 mamutwae netsa kwa Veliki, wali. Na ōla
26 valua uu : Kalautio Litsia nukumukēṣya wali
27 ula mutseo muno, Veliki. Ayuti manamu-
kwatie mundu uu na makilyi kumūaa; nauka
na matsikali, ninamwokola, ngitavwa : ni
28 Muloma; na ngimanza kumaṉa undu, ula
māmutavanya, ninamutwaa ikomanoni yō.
29 Ninōna, akitavanywa undu wa matētanya ma
mwamulo wō, indi kutiai kitavanyo tja ku-
30 mūaa kana tja kumwikia tjumbani. Indi
nanengwe uvoo, kana mēkumukungia, oyu
namutuma kwaku na namatavya na atavanī,
31 mamunenee mbē wāku. N'āla matsikali mā-
mwotsa Vaulo, t'ōndu māmulīlwe, māmutwaa
32 n'ōtuku Andivatili; indi muṣeṉ'ōngi mātsyoka
ngomeni, māeka alitsi ma ngamitsi, maṣi nāke.
33 Atsu mālika Kaitsalia na māmunenge wali
34 valua na māungamya Vaulo mbē wāke. Indi
ātsoma na ākūlya: ni wa kivalo tjau? Na
35 āmaṉa, ni wa Kilikia, ātsya : Ngakwiṣikitsya,
atavanī māku mavikīte. Āmula, aiiwe ṉumba
y'ōtsili ya Elote.

Kilungu tja myongw'ēli na kana.

1 Indi matuku atano māvita mukoani munene
Anania āṣēa na atumia amwe na munēni umwe
Teletulo; atsu māmutavanya Vaulo kwa wali.
2 Indi āetwe, Teletulo āndza kumutavanya, atja-
tsya : Nitikwona uvoo mwingi kwāku na andu
3 mōna myalulo mitseo kwa wui wāku, naitu

nitikwitikila maundu atsu is̭y'onz̭e na kū
kwonz̭e, tikikutungia muvēa wonz̭e, Veliki
4 mutseo. Indi ndikuṋamatsye ingi, ningu-
kuvoya, utwis̭ikitsye ndeto tsya kutila tu
5 kw'ōndu utseo wāku. Undu tamwonie mundu
utsu mwanangji, ukwingianitsya Ayuti ōnz̭e
kū-nz̭i, na mutongoi w'ōtāni wa Anatsolaio,
6 ula watatie kutsunya ṋumba nz̭eu; na tamu-
kwata, tamanz̭a kumutsilila kwa mwamulo
7 witu. Indi valotsi wa ngili Litsia ās̭ea na
8 āmwotsa kwitu na viṋa na āmulila atavanī
māke, mauke kwāku. Nukutsomoa mwēne
kumukūlya na kumaṋa maundu ōnz̭e, ala is̭yi
9 tikumutavanya. Indi na Ayuti mētikitsya,
10 matjatsya: maundu aa niw̭o. Na wali āmu-
venetsya, anēne, Vaulo ātsungia: Ngimaṋa,
wi ndzili ya mbai ino myaka mingi, ningwi-
11 kaia maundu mākwa na kutakia. Nukutoṋa
kumaṋa, kana matuku mākwa matinavituka
ikumi na ēli, kuuma nas̭ēa Yelutsalēme, nga-
12 muvoye Mulungu. Na matinēmbona, nginēna
na mundu kana ngiingianitsya ngus̭u ṋumba
13 nz̭eu kana mutsyi. Na matitoṋa kwete
ngutsi tsya maundu, ala indino mēkundavanya.
14 Indi ningukunenge ukutsi, kana ngus̭ukuma
Mulungu wa ais̭e maitu kwa kitsomo kī, kila
mēkukīta utāni, ngiīkīa tsyonz̭e, ila tsyōlētwe
15 mwamuloni na anavini; ngīs̭wa ni na muta-
lis̭yo kwa Mulungu, ula mēkwitikila atsu ēne:
kana utsyukji wa akalakala na atakalakala
16 ukilyi kutwika. Kw'ōndu uu nākwa mwēne
ningumanz̭a na viṋa wonz̭e, nīkale n'ōmaṋani,
utakjimītwe mbē wa Mulungu na wa andu kū
17 kwonz̭e. Indi ninaukjie, myaka mingi yavita,

ngiumya maşembo kwa mbai yākwa na işa-
18 ngōna. Ngīk'ōu, manambona numba nzeu,
ta mundu, ukwişeuvya, kutē nguşu na kutē
19 kilondzo, indi Ayuti amwe ma Atsia — kwai
kavaa atsu maungame mbē wāku na kutava-
20 nya, makīşwa mē undu nākwa. Kana atsu
ēne matavanye: nimanōnie wai mwau, ngiu-
21 ngama ikomanoni, kana ni kwa watsya uu, ula
ninaīe, nungamīte kati wō: Undu w'ōtsyukji
22 wa akwu ningutsililwa mūnzi uu. Indi Veliki
āmatītsya, undu wamana netsa undu wa ki-
tsomo kī, atjatsya: Litsia, ula valotsi wa ngili,
23 āşēa, ngatsil'ēkwani yāku. Āmwamulila va-
lotsi wa yana, aiiwe tjumbani na aşumue na
24 ndakamatsyīe andu māke, kumuşukuma. Indi
matuku amwe māvita, Veliki āuka na Tulu-
tsila, mukāke, ula wai Muyuti, āmwita Vaulo
na āmwişikitsya uvoo wa mwīkīo kwa Kilitsito
25 Yetsu. Indi akinēna undu w'ōkalakala na
mwitirio na ikwani, ikiiyi kūka, Veliki ākwa-
twa ni vwia, ātsungia: Indino nukutona kuşi;
26 indi nāona, vatē wia, ngakwita. Na akita-
lişya, akanengwe ilovia ni Vaulo: kw'ōndu
27 uu atina kumwita na anēna nāke. Indi mya-
k'ēli yavita, Veliki ākita mulili wāke Volokio
Vetsito. Na akimanza kutsetsenga Ayuti,
ātia Vaulo, ōvētwe.

Kilungu tja myongw'ēli na katano.

1 Vetsito ātwika wali, muşena wa kana āmba-
2 tia Yelutsalēme kuuma Kaitsalia. Na akoani
anene na andu ma mbē ma Ayuti māmunenge
3 uvoo wa Vaulo na māmuvoya, makimanza tei

wāke, amwite, auke Yelutsalēme; mātwa ndza-
4 ma kumūaa, ndziani. Nāke Vetsito ātsungia:
Vaulo ē vau tjumbani Kaitsalia, indi nākwa
5 ngaşi mituki. Ātsya: Na ala anene kwēņu
māsēa, makamutavanye, kukīşwa kwi undu
6 wai kwa mundu uu. Indi ātinda kwō matuku
matiti, ņaņa kana ikumi, āşēa Kaitsalia; mu-
şeņ'ōngi ēkala-nẓi kitumbini tj'ōtsili, āmula,
7 Vaulo aetwe. Indi āuka, Ayuti, ala manaşēie
kuuma Yelutsalēme, māmuşyululukila, maki-
umya matavanyo mēngi na maito, ala mata-
8 toņa kumakutsia. Na Vaulo akīkaia: Ndia-
vitia nongo, ndiavuşya mwamulo wa Ayuti
9 kana ņumba nẓeu kana Kaitsala. Indi Vetsi-
to atjenda kumatsetsenga Ayuti, āmutsungia
Vaulo: Nukwenda, wāmbatia Yelutsalēme,
10 makwani atsu matsililwe kū ni-ńe? Indi
Vaulo ātsya: Nungamīte mbē wa kitumbi
tj'ōtsili tja Kaitsala, vā nivo ngutsililwa; ndia-
11 mēka Ayuti nai, t'ōudu nāku uitsi netsa. Na
ngīşwa ni mundu muşuku-ńe, na nēka undu
wa kūawa, ndilēa kukwa; indi kukīşwa ti
kīndu, kila atsu mēkundavanya, vatingwa
mundu, utoņaa kumbumya kwa andu atsu.
12 Ningumwitia Kaitsala. Tiwo Vetsito ānēna
ndzama na alili māke, ātsungia: Wamwitia
Kaitsala, ukaşi kwa Kaitsala.
13 Indi matuku amwe māvita, tsumbi Akiliva
na Velenike māuka Kaitsalia, kukēşya Ve-
14 tsito. Indi makitinda vau matuku mēngi,
Vetsito āmutavya tsumbi ikwani ya Vaulo,
atjatsya: Vē mundu, ula unatīwe ni Veliki
15 ōvētwe, utsu, navika Yelutsalēme, akoani
anene na atumia ma Ayuti mānenge uvoo

16 wāke, makimanza, atsililwe, ninamatsungia;
ti kīşio tja Alōma, kutsilila mundu mana,
mutavanywa ndanāmba kūngama uşyu n'ōşyu
na atavanī māke na kwona vandu va kwikaia
17 undu wa kitavanyo. Na māvika kū, ndinē-
tịtsya; muşeṇ'ōngi nēkala-nzi kitumbini tj'ō-
18 tsili, ninām̄ula, mundu uu aetwe. Atavanī
māuka, matinēmwetee ndeto nzuku, t'ōndu
19 nāitsye, indi māi na matetanya nāke undu
wa mwīkīo wō na wa Yetsu umwe, wakwīte,
20 ula Vaulo ukwatsya: ē şāyu. Indi ngitsāni-
tsywa undu wa ndeto ii, ninātsya: Nukwenda
kuşi Yelutsalēme, ukatsililwe vau ndeto ii?
21 Indi Vaulo ētia Kaitsala, aiiwe, muvaka ni
utsili wa Aukutsito, ninām̄ula, aiiwe muvaka
22 ngamutume kwa Kaitsala. Indi Akiliva
āmwia Vetsito: Ningwenda na mwēne ku-
mwişikitsya mundu uu. Ātsya: Uni uka-
23 mwişikitsya. Na kwatja Akiliva na Velenike
māuka n'ōtana munene na mālika ṇumba ya
kwişikitsya ndeto vamwe na mavalotsi ma
ngili na andu ma mbē ma mutsyi, na Vetsito
24 āmula, Vaulo aetwe. Na Vetsito ātsya:
Tsumbi Akiliva na aume ōnze, ala mwi vau,
mukumwona vā mundu, ula nguşu yonze ya
Ayuti Yelutsalēme na kū, manambitsia, ma-
kiia: mundu utsu ndētoṇa kwikala şāyu ingi.
25 Indi-ńe ninōna, ndanēka undu wa kūawa;
indi nāke mwēne akimwitia Aukutsito, nina-
26 twa kumutuma. Na ndin'ōndu, ula wa kala-
kala, nimwolēle vwana; kw'ōndu uu namwete
kwēṇu na muno-muno kwāku, tsumbi Akiliva,
kenda, mukūlanyo waşela, nione undu wa
27 kwola. Undu ningwatsya: kutii akili, ku-

tuma mundu mwove, vatē kunenge uvoo wa
kitavanyo.

Kilungu tja myongw'ēli na sandatu.

1 Indi Akiliva āmwia Vaulo: Nukwamulilwa,
kunēna undu wāku. Tiwo Vaulo ātambautja
2 kwoko ēkaia: Ningwatsya, ni na matsia ngilyi
kwikaia mūnzi uu mbē wāku, tsumbi Akiliva,
3 kwa maundu ōnze, ngutavanywa ni Ayuti; ku-
vituka, undu nukumana netsa tsyisio na ma-
kūlanyo ōnze ma Ayuti. Kw'ōndu uu ningu-
4 kuvoya, umbisikitsye na mūmītsyo. Mwendele
wākwa kuuma wana, ula kuuma kwandza
mbaini yākwa na Yelutsalēme, Ayuti ōnze
5 nimawitsi makimana-ńe tene, kisa mēkwenda
kunenge uvoo, kana nēkalile kw'ōtāni, ul'ōku-
kwata netsa usukumi waitu wa Mulungu,
6 Muvalitsaio. Na indino nungamīte vā, ngi-
tsililwa undu wa mutalisyo wa mbasa, ila aise
7 maitu māsītwe ni Mulungu, kwayo mbai
ikumi na yili tsītu ikutalisya kuvika, ikisu-
kuma Mulungu utuku na musena. Undu wa
mutalisyo uu, ningutavanywa ni Ayuti, tsumbi.
8 Kwēnu kutiikīika: Mulungu kutsyutja akwu,
9 ata? Indi-ńe nātsya, ni wākwa, kūkita na
10 vina tsyitwa ya Yetsu Munatsolaio. Na nēk'ōu
Yelutsalēme na nēkia tjumbani ēngi ma aseu,
nginengwe vina ni akoani anene; na matjua-
11 wa, nētikila na watsya wākwa. Na kū kwonze
matsinakokeni mēngi ngimakuna namakandia,
manēne uńendu; na ngivituka kumēwia ndzika,
12 namalundja muvaka mitsyi ila ya-ndza. N'ōu
nai ngisi Tamatsako na vina na witikilo wa

13 akoani anene, muşeŋa kati nōna ndziani,
tsumbi, tjēni kuuma kitutuni, kivitukīte ki-
titso tja tsyua, tjamulikila ńe na ala māe-
14 ndanya nākwa. Na işyonẕe tikivaluka-nẕi,
nēwa watsya, ukumbia kişyomo tja kievelaio:
Tsaulo, Tsaulo, nukundungilya-ki? Ni kūmu
15 kwāku kwikitsya nẕēle mūndzyu. Indi-ńe
nātsya: Ni-wǭ, Vwana? Nāke Vwana ātsya:
Ńe ni Yetsu, ul'ōkumulundja. Indi ukila,
16 ukaungame na mau māku. Undu nōneka
niwę, ni kwa kukutsovya, utwike muşukumi
na ngutsi, t'ōndu umbonie na t'ōndu ngōneka
17 niwę, ngikunuva mbaini yāku na amaişani;
18 kwa atsu ningukutuma, kumavingua mēşo mō,
kumālyulila kuuma kivindu tjēnini na kuuma
Tsatana kwa Mulungu, manengwe yekea ya
mawaşe na wåi kwa ala maşeuvitywe ni mwī-
19 kīo, ula wi kwākwa. Tiwo, tsumbi Akiliva,
20 ndialēa kwişikitsya ula woni wa kitutuni, indi
namatavya, ala mē vau Tamatsako na Yelu-
tsalēme na-nẕi yonẕe ya Yutaia na amaişa,
mēlile na mālyuke kwa Mulungu, makīka
21 maundu, mēanīte mwalyulo wa ngoo. Kwa
ndeto ii Ayuti māngwata ŋumba nẕeu, mā-
22 manẕa kumbuaa. Na nētsiwa kitēşetsyo, kila
tja Mulungu muvaka muşeŋa uu, nungamīte,
nginenge ukutsi mutiti na munene, ngilēa
kutavanya undu, kutē ila anavi mānēnie:
23 kana ikilyi kwikika, na Motse: kana Kili-
tsito ni kuŋamaa, na akīşwa ni ikişaşi ya utsyu-
kjini wa akwu, akilyi kutavya tjēni mbai ino na
24 amaişa. Indi akīkaia uu, Vetsito ātsya na wa-
tsya munene: Wi na kilalu, Vaulo; kutsoma
25 kwingi kukwalyula kilalu. Indi Vaulo ātsya:

Ndi na kilalu, Vetsito mutseo, indi ningunēna
26 ndeto tsya-w̱o na tsya akili. Undu tsumbi
nuitsi maundu atsu, kw'ōndu uu ningunēna
na mbē wāke; undu ndikwatsya ndeto imwe
ya maundu atsu nivis̱īte mbē wāke; undu uu
27 ndwaikika ututoni. Nukwīkīa anavi, tsumbi
28 Akiliva? Nītsi, nuīkīīte. Indi Akiliva
āmwia Vaulo: Nukundzetsenga mituki, ni-
29 twike Mukilitsito. Indi Vaulo: Ninguvoya
Mulungu: ti wę mwēne tu, indi na al'āngi
ōnz̧e, ala mēkumbiw̱a mūnz̧i uu, matwike,
mituki kana kavola, andu tākwa, vatē mbingu
30 itsu. Na tsumbi ōkila na wali na Velenike
31 na ala mēkala-nz̧i vamwe namo, na mās̱i
mwas̱o, mānēnanya matjatsya: Mundu uu
32 ndēkwika undu wa kūawa. Indi Akiliva
āmwia Vetsito: Mundu utsu kis̱a atoņie kus̱a-
tsywa, kis̱a ndāmwitia Kaitsala.

Kilungu tja myongw'ēli na mwondza.

1 Indi kwatw̱ītwe, tumale na ngalawa kus̱i Ita-
lia, māmuumya Vaulo na ōve angi amwe kwa
valotsi wa yana, tsyitwa yāke Yulio, wa kituu
2 tja Aukutsito. Indi talitsa ngalawani ya Atala-
miti, yendaa kus̱i ngaliko tsya Atsia, taumala,
akīs̱wa āi vamwe naitu Alitsalako Mumaketonia
3 wa Tetsalonike; mus̱eņ'ōngi tas̱i Tsitono. Na
Yulio, ula wamwikjie Vaulo tei, āmuletja, ās̱i
4 kwa aņaņae, akētse kwewa. Kuuma vau tau-
mala, tavita is̱eo wa Kivilo, undu mbevo tsya-
5 s̱autsya; tavita ukanga wa Kilikia na Vambi-
6 lia, tavika Mila wa Likia. Na kū valotsi wa
yana ōna ngalawa ya Aleketsandelia, ikus̱i

7 Italia, ātulitsililya-yo. Indi matuku mēngi
taș̬i kavola na na viṋa tavika Kinito; na
mbevo ikitulēa, tis̬ēe, tavita Keleta, telekēle
8 Tsalamone; na viṋa tu tavita, tauka vandu
vētawa ituitsyo itseo, vakuvi na mutsyi
9 Latsea. Indi matuku mēngi māvita na
kwatwika kwai mus̬āna kus̬i na ngalawa,
undu na matuku ma kwivunga māmina ku-
10 vita, Vaulo āmakānya, atjatsya: Aume,
ningwona, kana tjalo kī kikakita mōṋamai
na mus̬āna mwingi ti wa miiyo na wa
11 ngalawa tu, indi na wa mas̬āyu mēṋu. Indi
ula valotsi wa yana āmwīkīa mwamuli wa
ngalawa na mwēne-yo, kutē ila ndeto tsya
12 Vaulo. Indi kituitsyo kitāila kwa kwikala
kū, matuku ma mbevo mas̬ele, ala ēngi mātw̱a
ndzama kuumala kū, mavike, kis̬a kukitoṋeka,
Voinike, mēkale vau matuku ma mbevo; nitjo
kituitsyo tja Kelete, tjelekele mukikanitsyo
wa muumilo w'ēs̬eo na wa n̬zuilo wa yulu.
13 Indi ikiuma mbevo nditi ya mutjamano w'ēs̬eo
mātsya: kitw̱io tjō ni tja kalakala, mākua
14 nanga na māvitila Kelete vakuvi muno. Indi
undu utiti tjas̬ēea kitsiliani kivungji kinene,
kītawa tja mukikanitsyo wa n̬zuilo wa yulu.
15 Indi ngalawa yakwatwa na yaemwa ni kivu-
16 ngji, tatsitsya, kula tikatwawa. Indi tikis̬e-
ngelela mituki katsilīa kamwe, kētawa Kauta,
17 na viṋa tatsomoa kwamula ivetela, ila mālitsi-
lilya, kwa kwova ngalawa kū is̬eo kw'ōtuika;
na makikia kulika Tsilitini, mās̬ētsya ngua
18 tsya ngalawa, n'ōu mātwawa. Indi tikiṋama-
tsywa muno ni kivungji, mus̬eṋa wa kēli mētja
19 miiyo ukangani na mus̬eṋa wa katatu mētja

itsamu tsya ngalawa na mōko mō ēne ukanga-
20 ni. Indi tsyua ikilēa kwoneka na ndata matu-
ku mēngi na kivungji kikivunga, mutalis̭yo
21 wa kwokoka kwitu, ula watialīte, was̭ela. Na
ndzaa ikīs̭wa yai ṋingi, tiwo Vaulo aungamīte
kati wō, ātsya: Aume, kunai kavaa kwis̭wa
munambis̭ikītsye, mutikaume Kelete, na kwona
22 uṋamai uu na mus̭āna. Indi na indino ningu-
mukānya, kuńauka; undu kutikōa nongo s̭āyu
23 umwe wēṋu, kutē ngalawa yoka. Undu utuku
uu mulaika wa Mulungu, mwēne-ńe, ula ngu-
24 mus̭ukuma, āmbitsia, atjatsya: Ndukakie,
Vaulo, ukaungama mbē wa Kaitsala; na
tsitsya, Mulungu nukunengjie ōnz̭e, ala mē-
25 kwendanya nāku. Kw'ōndu uu ńaukai, aume;
undu ningumwīkīa Mulungu, kana niwo, ul'ō-
26 ndu nundavitsye. Indi kutii ngalali, tīkwe
27 kitsilīani. Indi kwatwika utuku wa ikumi na
kana, naitu tikitwawa kū na kū Atilia, utuku
kati andu ma ngalawa mātsya: nz̭i nikus̭enge-
28 lela. Na māela mandzi, mōna mas̭ima myo-
ngw'ēli; indi mās̭i mbē undu utiti na ingi māela
29 mandzi, mōna mas̭ima ikumi na atano; na
makikia, titiikwe kundu, kwi mavia, māletja
nanga iṋa kū itina wa ngalawa, mētelela, kutje.
30 Indi andu ma ngalawa makimanz̭a kukia nga-
lawani na makis̭ētsya ivetela ukangani, matja-
31 tsya: mēnda kuletja nanga kū mbe, Vaulo
āmwia valotsi wa yana na ala matsikali: Ma-
kīs̭wa andu atsu matyikala ngalawani, mutitoṋa
32 kwokoka. Tiwo matsikali mātila ndii tsya
33 ivetela na māeka, ivaluke. Indi kutināmba
kutja, Vaulo āmatsetsenga ōnz̭e, mōtse kandu,
atjatsya: Mūnz̭i uu ni mus̭eṋa wa ikumi na

kana, mukitinda, mutāitsaa kandu na mukilēa
34 kuya kīndu. Kw'ōndu uu ningumukānya kwo-
tsa kandu, undu uu ni utseo wa kumwokola;
undu mutikōa nongo umwe utswii mutweni.
35 Indi ānēn'ōu na ōtsa mukae, ātungia muvēa
Mulungu mbē wa ōnẓe na ātula, āndza kuya.
36 Indi ōnẓe mākwata ngoo na māya ēne kandu.
37 Indi tai ōnẓe māna ēli na myongo mwondza na
38 andu ṣandatu. Indi māvūna kandu, māola
39 ngalawa, makītja itsyo ukangani. Indi kwatja,
matiamaṋa-nẓi, indi mōna tjoko kimwe, kī na
kituitsyo, mātwa, kwokola ngalawa na kū, kiṣa
40 kukitoṋeka. Na mātila nanga, mātia ukangani
na māṣatsya ndii tsya mūlui wa kwamula nga-
lawa na mēkia ngua ya mbē mbevoni na māṣi
41 ngaliko ya ngūkani. Indi māvika kituliani,
ngalawa yēkwatila kitulia na mbē wayo yavi-
viṋwa, yaluma, itiaṣingiṣanga; indi itina
42 wayo yatulikānga ni viṋa wa ndunda. Indi
matsikali mēndaa kūaa ōve, umwe ndakakie
43 akiṣambia. Indi ula valotsi wa yana, akima-
nẓa kwokola Vaulo, āmavata ndzama itsu na
āmāmulila, ala mēkumaṋa kuṣambia, māmbe
44 kwivalutja ukangani, mavike-nẓi, na ala mati-
ala, mainge yulu wa makengele kana yulu wa
miti ya ngalawa; n'ōu kwatwika, ōnẓe mōkoka
avoo muvaka ngūkani.

Kilungu tja myongw'ēli na naṋa.

1 Na tōkoka, tiwo tamaṋa; kitsilīa tjētawa
2 Melite. Na amaiṣa mātwika netsa kuvituka;
undu māvūva mwakji, mātuṣengelelya iṣy'onẓe
3 kwa mbua, ila yaua, na kwa mbevo. Indi Vaulo
ākwata mbumbu ya ngu na ēkia mwakjini,

ndzoka yauma undu wa mwakji, yamukwata
4 kwoko. Indi amaiṣa matjona ṉamu, ininīte
kwokoni kwāke, mānēnanya: Niwo mundu
utsu ni mūāni, ōkoka ukangani, indi ukalakala
5 ndumuletja, ēkale ṣāyu. Nāke āmindzitsya
6 ṉamu mwakjini, ndaona uṣuku wonẓe. Indi
mētelela, kana akalikwa ni ivai, kana aka-
valuka o-imwe, ē mukwu. Indi matjete-
lela muno na matiaona undu uṣuku ukimu-
kwata, matjalyuka, mātsya: Ni Mulungu
7 umwe. Indi ngaliko iya munene wa kitsi-
līa, tsyitwa yāke Vovilio, āi na myunda
yāke; nāke ātwatsya, ātwivia kwa tei matuku
8 atatu. Indi kwatwika iṣe wa Vovilio āwaīte
ndetema na witūo; Vaulo ālika kwāke na
āvoya Mulungu, āmwilīla mōko, āmuvotsya.
9 Indi undu uu watwika, na angi, ala māi na
mōwau kitsilīani kī, māuka na māvotsywa.
10 Mātutāia na ndāia ṉingi na titjumala, mātuva-
11 kitsya liu. Indi myei itatu yavita, taumala
na ngalawa ya Aleketsandelia, ila yēkalile
matuku ma mbevo kitsilīani; uvano wayo wai
Tiotsokulo.
12 Na taṣēa Tsilakutsa, tēkala kū matuku atatu;
13 kuuma vau taṣi, tauka Lekio na muṣeṉ'ōngi
yauma mbevo ya mutjamano w'ēṣeo, muṣeṉa
14 wa kēli tauka Vutioli; tōna vau ānaiṣe na
tātsywa, kwikala kwō matuku mwondza. Uu
15 tavika Lōma. Na ānaiṣe ma kū mēwa uvoo
waitu, matuṣaua muvaka Avio Volo na Tilia
Tavelena. Na Vaulo āmōna, ātungia muvēa
16 Mulungu, ākwata ngoo. Indi talika Lōma,
Vaulo ndāvatwa, kutua kwāke mwēne vamwe
na itsikali, ula wamwiya.

17 Indi kwatwika matuku atatu māvita, āmēta
ala ma mbē ma Ayuti; indi mākomanīte,
āmēa: Ne, aume, ānātsa, ndiēka undu uşuku
kwa mbai yākwa kana kwa tsyişio tsya aişe,
naumitsywe mwove kuuma Yelutsalēme ndzāni
18 tsya Alōma, ala māndzilīle, mātwa kunzatsya
kwa kwīşwa kutingwa undu wa kumbuaa.
19 Indi Ayuti makikalalya, nakindililwa kumwitia
Kaitsala; ti kana ni na undu wa kutavanya
20 mbai tsyākwa. Kw'ōndu uu nimwitie, ni-
mwone na kunēna nēnu; undu kwa mutalişyo
21 wa Itsaēle nimamīte na muņololo uu. Indi-mo
māmwia: Naitu titinēnengwe valua ni Ayuti
undu wāku, na mwanaişe ndauēuka, akitavanya
22 uvoo kana akikunēnea nai. Indi nitikumanza
kukwişikitsya, wiatsyāta: undu utāni uu nuku-
manika kwitu, kana nukukalalywa kū kwonze.
23 Mātwa tjaşi, māuka kwāke, vala utuie, āmaele-
kanilya, akinenge ukutsi w'ōtsumbi wa Mulungu
na āmatsetsenga, makwate Yetsu, kwa mwa-
mulo wa Motse na anavi kuuma kioko muvaka
24 wiō. Na amwe mētikila ndeto, angi mālēa
25 kwīkīa; indi mātanavotana, māumala, Vaulo
akinēna ndeto imwe: Tjuu muşeu āmatavya
aişe mēnu ndeto tsya kalakala kwa Yetsaia,
26 munavi, atjatsya: Şi kwa andu atsu na nēna:
Kwiwa mukēwa na mutikamana, na mukitsitsya,
27 mukatsitsya na mutikōna; undu ngoo ya mbai
ino ninendēte na na matu mēwa na vina, na mā-
lalya mēşo mō, matikōne na mēşo na matikēwe
na matu, na matikakwate na ngoo, na makā-
28 lyuke, nākwa ngamavotsye. Na kwişwe kuma-
nika kwēnu, kana amaişa matumītwe wokoli
29 uu wa Mulungu; namo makēwa. Na ānēn'ōu,

Ayuti māumala, makitetanya matetanya mēngi.
30 Indi ēkala myak'ēli yonẕe kwāke, vala walo-
mbeka, āmaşengelelya ōnẕe, ala mālika kwāke,
31 akitavanya utsumbi wa Mulungu na akitsome-
şya maundu ma Vwana Yetsu Kilitsito n'ōku-
mbau wonẕe, ndātsyīwa.

NDETO TSYA MĒKA MA ATUME TSYĀN'ŌU.